

**ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLERE YÖNELİK MÜZELERDE
DÜZENLENEN MÜZE EĞİTİMİ VE FİZİKİ KOŞULLARININ
DURUMU (ANKARA İLİ ÖRNEĞİ)**

Emine Özge Yurtsever

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

EYLÜL, 2018

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren yirmi dört (24) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Emine Özge
Soyadı : Yurtsever
Bölümü : Resim – İş Öğretmenliği
İmza :
Teslim tarihi : 14.09.2018

TEZİN

Türkçe Adı: : Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Müzelerde Düzenlenen Müze Eğitimi ve Fiziki Koşullarının Durumu (Ankara İli Örneği)

İngilizce Adı : Museum Education Held In Museums For Individuals With Special Needs And The Status Of Museums' Physical Conditions

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel etik ve ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazarın Adı Soyadı: Emine Özge Yurtsever

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Emine Özge YURTSEVER tarafından hazırlanan “Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Müzelerde Düzenlenen Müze Eğitimi ve Fiziki Koşullarının Durumu (Ankara İli Örneği)” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: (Doç. Dr. Bülent SALDERAY)

Sanat Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Başkan: (Prof. Dr. Canan DELİDUMAN)

Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü, Karatay Üniversitesi.....

Üye: (Doç. Dr. Meltem KATIRANCI)

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 10/09/2018

Bu tezin Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Araştırma sürecinin her aşamasında yardımlarını esirgemeyen, değerli fikir ve görüşlerinden istifade ettiğim değerli hocam ve tez danışmanım, Doç. Dr. Bülent SALDERAY'a, ayrıca tez jüri üyeleri Prof. Dr. Canan DELİDUMAN'a ve Doç. Dr. Meltem KATIRANCI'ya teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Yüksek Lisans boyunca desteğini, sevgisini ve yardımlarını hiç esirgemeyen, kıymetli hocam Doç. Dr. Aybala DEMİRCİ AKSOY'a şükranlarımı sunarım.

Düşünce ve yardımları ile bana destek olan Ana Bilim Dalımızdaki ve Özel Eğitim Bölümündeki hocalarıma, değerli enstitü çalışanları Müzeyyen IŞIK ve Cihan ERENER'e, yönlendirici konuşmaları ve vermiş olduğu destek ile çalışmanın her aşamasında yanımda olan Anadolu Medeniyetleri Müzesi Arkeolog Tolga ÇELİK'e, gereksinim duyduğum desteği ve güveni benden esirgemeyen değerli arkadaşlarım Yunus AL-ABDULLAH, Sadettin ERBAŞ, Didar Ezgi ÖZDAĞ, Yunus ÖZEN, Merve MENEKŞE, Zeynep GÖNÜLAY ÇALIMLI ve Yılmaz ÇIRACIOĞLU'na en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, tez süresi boyunca maddi ve manevi her konuda sabır ve özveriyle yanımda olan sevgili aileme ve kıymetli amcam T. Turgay YURTSEVER'e minnettarlığımı belirtirim.

E. Özge YURTSEVER

**ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLERE YÖNELİK MÜZELERDE
DÜZENLENEN MÜZE EĞİTİMİ VE FİZİKİ KOŞULLARININ
DURUMU (Ankara İli Örneği)**

Yüksek Lisans Tezi

Emine Özge Yurtsever
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Eylül, 2018

ÖZ

Araştırma, müzelerin fiziki koşullarının özel gereksinimli bireylere uygunluğunu ve müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik düzenlenen müze eğitimi durumunu müze personellerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda saptamaktır. Bu amaç doğrultusunda nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modelinden ve veri toplama yöntemlerinden biri olan anket tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Ankara ilinde yer alan, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı müzelerde çalışan personel; örneklemini ise sistematik örnekleme yöntemi ile belirlenmiş 52 müze personeli oluşturmaktadır. Araştırmada, uzman görüşlerine dayalı olarak yapılandırılmış bir anket formu geliştirilmiştir. Anket formu ile elde edilen veriler, SPSS 14.0 paket programına aktarılmış ve araştırma amaçlarına bağlı olarak maddeler gruplandırılarak tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Araştırmada müzelerde özel gereksinimli bireyler için; 1) Fiziksel yapılanmanın %76,92 oranında var olduğu, 2) Fiziksel kullanım alanlarından, (a) tuvaletlerin %40,4, (b) park yerlerinin %42,3, (c) yeterli aydınlatmaların %98,1 oranında var olduğu, 3) Eserlerin (objelerin) dokunulabilirlik açısından %23, işitilebilirlik açısından %46,2 oranında var olduğu, 4) Belirli bir hizmet politikasının %19,2 oranında var olduğu, 5) Fiziki destek sağlayan personellerin %36,53; eğitimsel destek sağlayan personellerin %11,51 oranında var olduğu, 6) Sergi, kurs, seminer ve konferans gibi kültür ve eğitim faaliyetlerinin %1,9 oranında var olduğu, 7) Reklam çalışmalarının %17,31; pazarlama ve tanıtım çalışmalarının %3,8 oranında var olduğu, 8) Özel gereksinimli bireylerin fikirleriyle yapılan düzenlemelerin %15,4; sadece onların girebileceği, onlar için ayrılmış bir günün olmadığı, 9) Özel gereksinimli bireylere yönelik yapılan çalışmalar için ayrılmış ödeneğin %7,7; müzenin kendine ait fonu olmadığı, 10) Sivil toplum kuruluşları işbirliğiyle yapılan çalışmalar %19,2; yapılan çalışmalar için proje ekibinin %13,5

oranında var olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırma sonunda ortaya çıkan sorunlara dayalı olarak araştırmacı tarafından ortaya konulan önerilere yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler : Eğitim, Müze Eğitimi, Özel Gereksinimli Bireyler
Sayfa Adedi : 110
Danışman : Doç. Dr. Bülent SALDERAY

**MUSEUM EDUCATION HELD IN MUSEUMS FOR INDIVIDUALS WITH
SPECIAL NEEDS AND THE STATUS OF MUSEUMS' PHYSICAL CONDITIONS
(Ankara Province Example)**

M. A. Thesis

Emine Özge Yurtsever

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

September, 2018

ABSTRACT

The aim of the research is to determine the suitability of the physical conditions of museums for individuals with special needs and the museum education status in museums for individuals with special needs in accordance with the information obtained from the museum staff. For this purpose, the survey model, which is one of the data collection methods and quantitative research methods, was used. The universe of the research is composed of 52 Museum personnel who work in museums affiliated to the Ministry of Culture and Tourism located in Ankara province, and the sample of the research is determined by systematic sampling method. In the research, a questionnaire was developed based on the expert opinions. The data obtained by the questionnaire were transferred to SPSS 14.0 package software, and descriptive statistics were used by grouping the items according to the research purposes. In the study for individuals with special needs in museums; 1) It was determined that there are physical structures at a rate of 76.92%, 2) The physical usage areas, a) in the toilets at a rate of 40.4%, b) in the parking lot at 42.3 % c) in terms of sufficient lighting at a rate of 98.1%, 3) It was determined that in terms of the touchability works (objects) for the rate is 23.1%, 46.2% for audibility works (objects) 4) The service policy is at a rate of 19.2%, 5) The presence of personnel to provide

physical needs at 36.5%, 11.51% for educational needs, 6) It was determined that cultural and educational activities such as exhibitions, courses, seminars and conferences are at a rate of 1.9%, 7) It was determined that there are advertising work 17.31%, marketing and promotional works at a rate of 3.8%, 8) It was determined that there are arrangements made with the ideas of special needs individuals at a rate of 15.4%, on which only individuals with special needs may enter the museum, does not have its a separate day, 9) It was determined that the allowance allocated for the works carried out for individuals with special needs are 7.7% and that the museum does not have its own fund, 10) The works with non-governmental organizations are present at a rate of 19.2%, the presence of a project team for such works is at a rate of 13.5% reached the end result. In addition, there are suggestions made by the researcher based on the problems that came to light at the end of the research.

Key Words : Education, Museum Education, Special Needs Individuals
Page Number : 110
Supervisor : Doç. Dr. Bülent SALDERAY

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
ÖZ	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışmanın Amacı	3
1.2. Çalışmanın Önemi.....	4
1.3. Çalışmanın Varsayımları	4
1.4. Çalışmanın Sınırlılıkları.....	5
1.5. Tanımlar	5
BÖLÜM II	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Özel Gereksinimli Bireyler.....	7
2.1.1. Tanımı ve Sınıflandırılması	7

2.1.1.1. Zihinsel Yetersizliği Olanlar	9
2.1.1.2. Görme Yetersizliği Olanlar.....	14
2.1.1.3. İşitme Yetersizliği Olanlar.....	16
2.1.1.4. Ortopedik Yetersizliği Olanlar.....	18
2.1.1.5. Özel Öğrenme Güçlüğü Olanlar	19
2.2. Müze Eğitimi	21
2.2.1. Tanımı ve Fonksiyonu.....	22
2.2.2. Geçmişi	23
2.2.3. Müze Eğitimine Katkı Sağlayan Öğeler	24
2.2.4. Müzelerde Sosyal Etkileşim	26
2.3. Özel Gereksinimli Bireyler ve Müzeler	26
2.3.1. Erişilebilir Müze ve Tarihi.....	27
2.3.2. Özel Gereksinimli Bireyler İçin Müze Programları	30
2.3.3. Özel Gereksinimli Bireylerin Müzelerde Karşılaştıkları Engel ve Zorluklar.....	31
2.3.4. Özel Gereksinimli Bireyler İçin Müze Düzenlemeleri	32
2.3.5. Erişilebilir Müze İçin Ölçütler.....	37
2.3.5.1. Müzenin Bina Girişi ve Giriş Kapısı	37
2.3.5.2. Müze Bina İçi Yatay Dolaşım.....	40
2.3.5.3. Müze İçi Dikey Dolaşım	43
2.3.5.4. Sergi Mekânında Erişilebilirlik.....	45
BÖLÜM III.....	47
YÖNTEM	47
3.1. Araştırma Modeli	47
3.2. Evren ve Örneklem	48

3.3. Verilerin Toplanması	49
3.4. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	49
3.5. Verilerin Analizi	51
BÖLÜM IV	52
BULGULAR VE YORUM	52
4.1. Müzelerin Özel Gereksinimli Bireyler İçin Fiziksel Yapılanma Açısından Varlığı	52
4.2. Müzelerin Özel Gereksinimli Bireyler İçin Fiziksel Kullanım Alanları Açısından Varlığı.....	55
4.3. Müzelerin Özel Gereksinimli Bireyler İçin Eserlerin (Objelerin) Dokunulabilirlik ve İşitilebilirlik Açısından Varlığı	57
4.4. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireyler İçin Belirli Bir Hizmet Politikasının Varlığı	58
4.5. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireyler İçin Belirlenmiş Fiziki ve Eğitimsel Destek Sağlayacak Personelin Varlığı	60
4.6. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Sergi, Kurs, Seminer ve Konferans Gibi Kültür ve Eğitim Faaliyetlerinin Varlığı.....	63
4.7. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Pazarlama, Tanıtım Ve Reklam Çalışmalarının Varlığı.....	65
4.8. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireyler İçin Onlara Özel Yapılmış Düzenlemelerin Varlığı	67
4.9. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Yapılan Çalışmalar İçin Ayrılmış Ödenğin Varlığı	69
4.10. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireyler İçin Yapılan Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İlgili İş Birliği ve Çalışmaların Varlığı.....	70
BÖLÜM V	73
SONUÇ VE ÖNERİLER	73

5.1. Sonuç.....	73
5.2. Öneriler.....	74
KAYNAKLAR	76
EKLER	87
EK 1. Anket Formu Örneği	88
EK 2. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nden Alman Araştırma İzin Belgesi Örneği.....	93

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Müzenizde Özel Gereksinimli Bireylere Yardım Sağlamak Amacıyla Gerekli Fiziksel Destekleyici Araçların Varlığı	52
Tablo 2. Müzelerin Özel Gereksinimli Bireyler İçin Fiziksel Kullanım Alanlarının (Tuvalet, Park Yeri ve Objelerin Rahat Görülebilmesi İçin Yeterli Aydınlatma) Varlığı.....	55
Tablo 3. Müzelerin Özel Gereksinimli Bireyler İçin Eserlerin (Objelerin) Dokunulabilirlik Ve İşitilebilirlik Açısından Varlığı	57
Tablo 4. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireyler İçin Belirli Bir Hizmet Politikasının Varlığı	59
Tablo 5. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireyler İçin Belirlenmiş Fiziki ve Eğitimsel Destek Sağlayacak Personelin Varlığı	60
Tablo 6. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Sergi, Kurs, Seminer ve Konferans Gibi Kültür ve Eğitim Faaliyetlerinin Varlığı	63
Tablo 7. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Pazarlama, Tanıtım ve Reklam Çalışmalarının Varlığı	65
Tablo 8. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireyler İçin Onlara Özel Yapılmış Düzenlemelerin Varlığı.....	67
Tablo 9. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Yapılan Çalışmalar İçin Ayrılmış Ödeneğin Varlığı.....	69
Tablo 10. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireyler İçin Yapılan Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İlgili İş Birliği ve Çalışmaların Varlığı.....	70

BÖLÜM I

GİRİŞ

Her ülke, kendine özgü maddi ve manevi değerler oluşturur. Bu değerlerin binlerce asır öncesinden mirası olan kültür varlıklarının bir araya getirilmesi, korunması, arşivlenmesi, sergilenmesi vs. için müzeler oluşturulmuştur (Denizci ve Mirza, 2014, s. 9).

“Bugün dilimizde de kullanılan ‘müze’ sözcüğü Grekçe ‘mouseion’ kelimesinden türemiş olup Yunan mitolojisinde Musa’lar (İlham Perileri) adı verilen tanrıçalara adanan tapınak ve Atina’da Musa’lara ayrılan tepe anlamına gelmektedir. MS II. yüzyılda yaşamış Yunanlı yazar Pausanias’a göre, Atina Akropolü’ndeki büyük tören kapısı Propylon’un sol kanadına bitişik bir binanın bulunduğu, burada, resim koleksiyonlarının sergilendiği Pinakothek adı verilen bir resim galerisinin yer aldığı ve buranın da halka açık olduğu” (Gerçek, 1999, s. 1) kayıtlara geçmiştir. Müzelerin tarih boyunca gelişmeler göstermesi sonucunda toplama, koruma, sergileme görevlerinin yanı sıra farklı izleyici gruplarına yönelik planlı, programlı eğitim etkinlikleri ile müze eğitimi görevi de eklenmiştir (Akmehmet ve Ödekan, 2006, s. 56).

“Müzelerin eğitimdeki önemi noktasında gerçekleştirilen çalışmalar artık öğrenmenin kitapla ya da okulla sınırlı olmadığını göstermektedir. Bireylerin hem duyuşsal hem devinişsel hem de bilişsel yönden eğitilebilmeleri için müzelerin uygun mekanlar olduğu kabul edilmiştir” (Buyurgan ve Mercin, 2005, s. 61). Bu amaçla da müze eğitimi kavramı

ortaya çıkmıştır. İlhan ve Okvuran'a (2001, s. 86) göre müze eğitimi; temel eğitimde ve yaşam boyu eğitim sürecinde, çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerin etkin kullanılmasını içeren, çocuklara ve yetişkinlere yönelik programlı bilim, kültür ve sanat kurslarının yer aldığı eğitimlerdir. Bu eğitim kapsamında yapılan düzenlemeler, bilimsel bir yaklaşıma dayanmaktadır. Dokunarak, görerek ve duyarak eğitim sürecine katılım sağlanmakta böylece eğitim süreci hem eğlenceli hem faydalı hem de hoş bir şekilde öğrenime yardım etmektedir (Shabbar, 2001, s. 68-69).

Müze gezisi planlayan ve/veya müze eğitimlerine katılan bireyler için düzenlenen programlar, etkinlikler, eğitimler ve düzenlemelerde bireysel özelliklere dikkat edilmesi, farklı gelişim düzeylerine yönelik uygulamalar getirilmesi gerektiği bilinmektedir. Çünkü her birey, fiziksel özellikleri ve öğrenme yetenekleri bakımından farklılık göstermektedir. Ataman'ın da (2009, s. 15) ifadesine göre özel gereksinimli bireyler, "Çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterlikleri açısından akranlarından beklenen düzeyde anlamlı farklılık gösteren bireylerdir." Bu bireylerin sınıflandırmasında farklı yaklaşımlar olsa da genellikle eğitim ve/veya ortak özellikleri bakımından ele alındığı bilinmektedir. Özsoy, Özyürek ve Eripek (1989, s. 6) özel gereksinimli bireyleri: Görme özürlüler, işitme özürlüler, konuşma özürlüler, bedensel yetersizliği ve süreğen hastalığı olanlar, üstün zekâlı ve üstün özel yetenekliler, geri zekâlılar, öğrenme güçlüğü çekenler ve uyumsuz olanlar şeklinde sınıflandırmıştır.

Gelişmiş ülkelerde özel gereksinimli bireyler için, müze çalışmalarının çok eskiye dayandığı bilinmektedir. Bu konu üzerine araştırma ve geliştirme faaliyetleri günümüzde de devam etmektedir. Bu müzelere Amerika'da bulunan "National History of American History Museum" ve Bosna Hersek'teki "Museum of Republica Srpska" müzesi örnek verilebilir. Bu müzelerde walk-in programları ve özel gereksinimli bireyler için özel rehberler bulunmakta, sesli anlatımlı tur veya işaret dili tercümanı gibi erişilebilirlik servislerini talep eden ziyaretçiler için özel turlar düzenlenebilmektedir. Ayrıca Braille

alfabesi ile hazırlanmış broşür ve kabartmalı eserler de bulunmaktadır (Museums Of The World, 2017).

Ülkemizde ise müze eğitime yönelik çalışmalarda artış görülse de özel gereksinimli bireylere yönelik eğitimlerin sınırlı sayıda olduğu, okul öncesi özel gereksinimli çocuklara ve yetişkinlere yönelik müze eğitimi programlarının bulunduğu bilinmekte ancak özel gereksinimli bireylerin tüm özelliklerine cevap veren bir müze olmadığı görülmektedir (Maccario, 2002; Yeşilyurt, Kırklar ve Ceyda, 2014). Bu eksiklikten yola çıkarak özel gereksinimli bireylere yönelik müzelerde düzenlenen müze eğitimi ve fiziki koşullarının durumunu tespit etmek, müze eğitimi çalışmalarına yönelik düzenlemelerin var olup olmadığını saptamak ve elde edilen bulgular sonucunda bu alan üzerinde çalışan araştırmacı ve eğitimcilere öneriler sunulması hedeflenmektedir. Bu ihtiyaçtan hareketle “Özel gereksinimli bireylere yönelik müzelerde düzenlenen müze eğitimi ve fiziki koşullarının durumu nedir?” sorusu araştırmanın problem cümlesi olarak ele alınmıştır. Çalışmada sorunun çeşitli yönleri araştırılarak irdelenecektir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, müzelerin fiziki koşullarının özel gereksinimli bireylere uygunluğunu ve müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik düzenlenen müze eğitimi durumunu müze personellerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda saptamaktır. Bu doğrultuda aşağıda verilen sorulara yanıt aranmıştır:

1. Müzelerin özel gereksinimli bireyler için fiziksel yapılanmanın (rampa, engelsiz geçiş yolları, merdiven ve duvarlardaki trabzanlar vb.) varlığı,
2. Müzelerin özel gereksinimli bireyler için fiziksel kullanım alanlarının (tuvalet, park yeri vb.) varlığı,
3. Müzelerin özel gereksinimli bireyler için eserlerin (objelerin) dokunulabilirlik ve işitilebilirlik açısından varlığı,

4. Müzelerde özel gereksinimli bireyler için belirli bir hizmet politikasının varlığı,
5. Müzelerde özel gereksinimli bireyler için belirlenmiş fiziki ve eğitimsel destek sağlayacak personelin varlığı,
6. Müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik sergi, kurs, seminer ve konferans gibi kültür ve eğitim faaliyetlerinin varlığı,
7. Müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik pazarlama, tanıtım ve reklam çalışmalarının varlığı,
8. Müzelerde özel gereksinimli bireyler için onlara özel yapılmış düzenlemelerin varlığı,
9. Müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik yapılan çalışmalar için ayrılmış ödeneğin varlığı,
10. Müzelerde özel gereksinimli bireyler için yapılan sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili iş birliği ve çalışmaların varlığı.

1.2. Çalışmanın Önemi

Bu çalışma, özel gereksinimli bireylere yönelik müzelerde düzenlenen müze eğitimi ve fiziki koşullarının durumunu belirlemek ve müze eğitimi çalışmalarına yönelik düzenlemelerin var olup olmadığını saptayabilmek açısından önem taşımaktadır. Bununla birlikte bu çalışma, özel gereksinimli bireylere yönelik yapılandırılmış müzelerin varlığını saptamak ve yapılandırılmamış müzelerle kıyaslayarak eksiklikler hakkında farkındalık oluşturmak açısından önem taşımaktadır. Yanı sıra, müze personelinin özel gereksinimli bireylere yönelik hizmet içi eğitimler alıp almadıklarını belirleyerek, bu yöndeki eksikliklerin karşılanabilmesini sağlamak açısından da önemlidir.

1.3. Çalışmanın Varsayımları

Bu araştırmada,

1. Örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
2. Müze personelinin, dağıtılan anket formu sorularına, samimi ve doğru bir şekilde yanıt verdikleri varsayılmaktadır.

1.4. Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları şu şekildedir:

1. Bu araştırma Ankara ilinde yer alan T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı müzelerle sınırlandırılmıştır.
2. Ankara ilinde yer alan müzelere uygulanan anket formunun ölçtüğü ve kapsadığı sorularla sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Eğitim: “Bireylerde istenilen yönde olumlu davranış geliştirme süreci” (Varış, 1985, s. 21) olarak tanımlanmaktadır.

Müze Eğitimi: Temel eğitimde ve yaşam boyu eğitim sürecinde, yaşantılara dayalı çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerin etkin kullanılmasını içermektedir (Gözütok, 2006, s. 320).

Müze: Yaratıcılık, mantık, gözlem, hayal gücü ve beğeni duygusunun oluşmasına, gelişmesine katkıda bulunabilecek yaygın eğitim kurumlarıdır (Sezgin ve Karaman, 2009, s. 3).

Özel Gereksinimli Birey: Çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlikleri açısından akranlarından beklenen düzeyde anlamlı farklılık gösteren birey olarak tanımlamıştır (Ataman, 2009, s. 15).

Özel Gereksinimlilere Yönelik Müze Düzenlemeleri: Özel gereksinimlilere yönelik müzelerde yapılabilecek birçok müze düzenlemesi bulunmaktadır. Bunlar genel olarak,

fiziksel, duyuşal, entelektüel, finansal, duygusal, karar verme ve bilgiye ulaşmayı kolaylaştırıcı ve kültürel düzenlemeler şeklinde ayrılabilir. Fiziksel olarak rampa, kolluk ve fiziksel erişim için kolaylaştırıcı düzenlemeler; duyuşal olarak objelerin dokunabilir olması, işitsel öğelerin hazırlanması gibi düzenlemeler; entelektüel olarak sergileri geliştirmek için özel gereksinimli bireylerin fikirleri ile yapılan düzenlemeler; finansal olarak müzelere girişin bazı günlerde sadece özel gereksinimli bireylere açık olması gibi düzenlemeler; duygusal olarak özel gereksinimli bireyler için özel sergi ve programlar hazırlanması ve onlarla özel ilgilenecek personelin yetiştirilmesi gibi düzenlemeler; karar verme ve bilgiye ulaşmayı kolaylaştırıcı olarak özel gereksinimli bireyler için daha fazla alan, daha çok ışık, Braille alfabeli broşürler gibi düzenlemeler; kültürel olarak ise yeni toplama politikaları ve yeni sergi oluşturma politikaları gibi düzenlemeler yapılabilmektedir (Dodd, Sandell ve Coles, 1998, s. 14).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturan özel gereksinimli bireyler, müzeler, müze eğitimi ve erişilebilir müzeler ile ilgili bilgilere yer verilmiş ve ayrıntılarıyla bu konular alt başlıklar halinde ele alınmıştır.

2.1. Özel Gereksinimli Bireyler

Özel gereksinimli bireylerin tanımı ve sınıflandırılması ile zihinsel yetersizliği olanlar, görme yetersizliği olanlar, işitme yetersizliği olanlar, ortopedik yetersizliği olanlar ve özel öğrenme güçlüğü olanlar alt başlıklar halinde aşağıda açıklanmaktadır.

2.1.1. Tanımı ve Sınıflandırılması

En genel tanımıyla özel gereksinimli bireyler sosyal, duygusal, zihinsel ve bedensel nitelikleri açısından akranlarından farklı gereksinimleri olan bireyler şeklinde tanımlanmaktadır (Kargın, 2004, s. 5).

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde ise özel gereksinimli bireyler, Madde 4'te “özel eğitim gerektiren birey” şeklinde ele alınmakta ve “çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarına göre beklenen

düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey” olarak tanımı yapılmaktadır (Resmi Gazete, 2000).

Başka bir tanıma göre ise özel gereksinimli bireyler “Fiziksel, zihinsel, iletişimsel, sosyal ve duygusal gelişimlerdeki özellikleri nedeniyle normal gelişimden farklılık gösteren ve normal eğitimden yararlanamayan, kısmen yararlanan veya yararlandığı halde destek programları ile eğitimlerini devam ettirebilen özel eğitime gereksinim duyan bireylerdir.” şeklinde ifade edilmektedir (Akkoyun ve Umuç, 2015, s. 4).

Özel gereksinimli birey tanımı, bireyler arasındaki farklılık normlarını duygusal ve bedensel olarak değerlendirdiği gibi zihinsel olarak da değerlendirmekte ve özel ya da üstün yetenekli çocukları da özel gereksinimli birey kapsamına almaktadır (Eripek, 2007, s. 3).

Ayrıca özel gereksinimli bireylerin tanımlanmasında iletişim özellikleri ve sosyal unsurlarda değerlendirilebilmekte ve çocuğun gereksinimin türü, niteliği ve derecesine göre gereksiniminin türü de değişebilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine göre özel gereksinimli bireyler şu şekilde sınıflandırılmaktadır (Resmi Gazete, 2000):

1. Zihinsel yetersizliği olanlar
2. Görme yetersizliği olanlar
3. İşitme yetersizliği olanlar
4. Ortopedik yetersizliği olanlar
5. Özel öğrenme güçlüğü olanlar

2.1.1.1. Zihinsel Yetersizliği Olanlar

18 yaşından önce ortaya çıkan zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde anlamlı sınırlılıklar görölen, yetersizlik durumu olan bireyler; zihinsel yetersizliği olanlar kapsamına girmektedir (Resmi Gazete, 2000).

Zihinsel yetersizliği olan bireylerin tanımlanması için literatürde “zihinsel öğrenme yetersizliği”, “zihinsel engellilik”, “zihinsel yetersizlik”, “zekâ geriliği” ve “zihin engelli” gibi farklı kavramlar kullanılmaktadır. Bunlar genel olarak öğrenmedeki yetersizlik ve biliş veya zekâ ile ilişkilendirilmekte ve bireylerin günlük hayatını devam ettirmesi için gerekli yeteneklerinde sınırlılık olduğunu vurgulamaktadır (Cavkaytar ve Diken, 2005, s. 12).

Zihinsel yetersizlik tanımı yapılırken birçok araştırımcı değişik yorumlar kullanmaktadır. Ancak genel olarak uyumlu davranışlar ve zihinsel işlevlerde sınırlılığı olan bireyler şeklinde tanımlanmakta ve 18 yaşından önce ortaya çıktığı belirtilmektedir (Lucasson vd., 2002).

American Assosication on Mental Retardation, zihinsel yetersizliği olan bireyleri, “Uyumsal davranışlarında önemli sınırlılıklar, bu davranışların standartlaştırılmış ölçeklerinde, pratik, sosyal ve kavramsal becerileri temsil eden bir ya da daha çok alanda ya da toplam puanda ölçümün standart hatası dikkate alınarak ortalamanın en az iki standart sapma altına düşmesi” olarak tanımlamaktadır (Fredericks ve Williams, 1998, s. 53). Milli Eğitim Bakanlığı ise zihinsel yetersizliği olan bireyleri dört başlık altında sınıflandırmıştır (MEB, 2017):

- Hafif Derecede Zihinsel Yetersizlik: Zekâ bölümü puanı 50-70 arasında olan, %75-90'ının bu grupta yer aldığı bireylerdir.
- Orta Derecede Zihinsel Yetersizlik: Zekâ bölümü puanı 35-49 arasında olan, %10-25'inin bu grupta yer aldığı bireylerdir.

- Ağır Derecede Zihinsel Yetersizlik: Zekâ bölümü puanı 20-34 arasında olan, %10-25'inin bu grupta yer aldığı bireylerdir.
- Çok Ağır Derecede Zihinsel Yetersizlik: Zekâ bölümü puanları 20 ve altında olan bireylerdir.

Zihinsel yetersizlikle ilgili birçok tanım bulunmakta ve bu bireylerin karmaşık özellikleri ortak bir tanım yapılabilmesini zorlaştırmaktadır. Doll'ın (1940) vermiş olduğu zihinsel engelliliğin altı ölçütü zihinsel yetersizlik tanımında oldukça önemli yer tutmaktadır. Bunlar şu şekildedir (Doll, 1940 Aktaran MEB, 2015a, s. 6):

1. İyileştirilemez ve kalıcı bir durumun bulunması,
2. Hastalıkların veya genetik sebeplerin bir sonucu olarak yapısal kaynaklı zihinsel yetersizlik,
3. Olgunlaşmanın zamanında olmaması,
4. Çocukluktan veya doğuştan zihinsel yetersizlik,
5. Gelişimde kesikliklerin ve duraksamaların olması,
6. Zihinsel normal eşiğin altında olunması,
7. Sosyal yetersizlik nedeniyle zihinsel eşiğin altında olunması.

Bu altı ölçütü barındıran bireyler, zihinsel yetersiz olarak adlandırılabilir. Zihinsel yetersizliği olan bireyler, eğitsel ve psikolojik olarak iki farklı şekilde sınıflandırılabilir. Bunlar şu şekildedir (Nacaklı ve Dalkıran, 2016, s. 346):

- Eğitsel sınıflandırma:
 - Çok ağır ve ağır seviyedeki zihinsel yetersiz bireyler,
 - Öğretilbilir zihinsel yetersiz bireyler,
 - Eğitilebilir zihinsel yetersiz bireyler.

- Psikolojik sınıflandırma:
 - İleri derecede ağır zihinsel yetersiz bireyler,
 - Ağır derecede zihinsel yetersiz bireyler,
 - Orta derecede zihinsel yetersiz bireyler,
 - Hafif derecede zihinsel yetersiz bireyler.

Bu sınıflandırmalardan eğitsel sınıflandırma, çocukların eğitim gereksinimlerine göre psikolojik sınıflandırma, zekâ bölümü puanlarına göre yapılmaktadır. Aldıkları desteğin yoğunluğuna göre, yaygın destek alanlar, geniş bir çerçevede destek alanlar, sınırlı destek alanlar ve aralıklı destek alanlar olmak üzere dörde ayrılmaktadır (Yıldırım ve Albuz, 2010, s. 535).

Zihinsel yetersizlik genellikle doğumdan sonra, doğum anında ya da doğum öncesinde eğitimsel, davranışsal, sosyal ve tıbbi nedenlerden kaynaklı olarak ortaya çıkmaktadır. Herhangi bir bireyde zihinsel yetersizliğin nedeni bunlardan yalnızca birisi olabilirken birden fazlasının aynı anda olması da olabilmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilmektedir (MEB, 2015a, s. 15-16):

- Doğum sonrası:
 - Eğitimsel sebepler:
 - Yetersiz aile desteği,
 - Yetersiz özel eğitim servisleri,
 - Yetersiz erken önleme hizmetleri,
 - Gecikmiş teşhis,
 - Yetersiz çocuk bakımı.
 - Davranışsal sebepler:

- Zor çocuk davranışları,
 - Sosyal fakirlik,
 - Güvenlik tedbirlerinin yetersizliği,
 - Aile içi şiddet,
 - Çocuk ihlali ve istismarı.
- Sosyal sebepler:
 - Kurum hastalığı,
 - Ailede kronik hastalık varlığı,
 - Ailenin fakirliği,
 - Uyarıcı yetersizliği,
 - Çocuk bakıcılığının yetersizliği.
 - Tıbbi sebepler:
 - Dejeneratif bozukluklar,
 - Havale,
 - Menenjit,
 - Yetersiz beslenme,
 - Travmatik beyin yaralanmaları.
- Doğum anı:
 - Eğitimsel sebepler;
 - Tıbbi hizmetlerden yoksunluk.
 - Davranışsal sebepler:
 - Ailenin çocuğu terk etmesi,

- Ailenin çocuk bakımını üstlenmemesi.
- Sosyal sebepler:
 - Doğumda bakımın yetersiz olması.
- Tıbbi sebepler;
 - Yeni doğan hastalıkları,
 - Doğum incinmeleri,
 - Prematürelilik.
- Doğum öncesi:
 - Eğitimsel sebepler:
 - Ebeveynliğe yetersiz hazırlık,
 - Ailenin destekten yoksun olması,
 - Ailede bilişsel güçlük olması.
 - Davranışsal sebepler:
 - Sigara içme,
 - Alkol kullanımı,
 - Uyuşturucu kullanımı.
 - Sosyal sebepler:
 - Anne bakımının yetersizliği,
 - Aile içi şiddet,
 - Anne beslenmesinde yetersizlik,
 - Fakirlik.
 - Tıbbi sebepler:

- Annenin yaşı,
- Annenin hastalık durumu,
- Kaba beyin hastalıkları,
- Metabolik bozukluklar,
- Sendromlar,
- Kromozom bozuklukları.

2.1.1.2. Görme Yetersizliği Olanlar

“Gerekli tüm düzeltmelerden sonra iyi gören gözündeki görme keskinliği 20/200 ya da daha az ve görme alanı 20 dereceden az olan kişilere kör, görme keskinliği 20/70 ile 20/200 arasında olan kişilere az gören denilmektedir. Yasal tanım, uzak görme keskinliği ve görme alanının değerlendirilmesini içermektedir. Görme yetersizliği olan kişinin yasal imkânlardan yararlanıp yararlanamayacağına karar vermede kullanılmaktadır” (Tuncer, 2003, s. 216). Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde ise, “Görme gücünün kısmen ya da tamamen kaybından dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” olarak genel bir şekilde tanımlanmıştır (Resmi Gazete, 2000).

Görme yetersizliği, genellikle eğitimsel açıdan düşük görüşlü ve sınırlı görüşe sahip şeklinde ayrılmaktadır. Bazı görme yeteneğine sahip olan ve bu nedenle genişlemiş baskılar okuyabilen, öğrenciler düşük görüşlü olarak adlandırılmaktadır. Öte yandan, eğitim görmeyen kör bir çocuk, çok sınırlı görüşlü olanıdır ve bu nedenle Braille sistemi veya ses kasetleri kullanarak okuma ve yazma gerçekleştirmektedir (Mastropieri ve Scruggs, 2010).

Yani görme yetersizliğini tanımlamak için “kısmen görme, düşük görüş, yasal olarak kör ve tamamen kör” şeklinde kavramlar kullanılmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibi tanımlanır (Lieberman, 2007, s. 101):

- Kısmen görebilen, görme sorununun bazı türlerinin yalnızca özel eğitime ihtiyaç duyduğunu belirtir.
- Düşük görüş, genellikle, ciddi görme bozukluğuna işaret eder, sadece mesafe görüşüyle sınırlı değildir. Düşük görüş, görme engelli, gözlük veya kontakt lens yardımıyla bile gazeteyi normal bir görüş mesafesinde okuyamayan tüm bireyleri tanımlamaktadır. Aydınlatma veya baskı boyutunda uyarlamalara ve bazen de Braille uyum sağlamaya ihtiyaç duymalarına rağmen, öğrenmek için görme ve diğer duyu kombinasyonlarını kullanırlar.
- Yasal olarak kör, bir kişinin daha iyi gören gözüyle 20/200'den daha az görüşe veya çok sınırlı görme alanına (en geniş noktada 20 derece) sahip olduğunu ifade eder.
- Tamamen kör bireyler ise Braille veya diğer görsel olmayan medya aracılığıyla öğrenen, hiç görüşleri olmayan özel gereksinimli bireyler için kullanılır.

Görme bozukluğu ise görme bozukluğunun kendisinden ziyade, görme yeteneğinin bir işlevinin sonucudur. Görme bozukluğuna neden olabilen göz bozuklukları, retinal dejenerasyon, albinizm, katarakt, glokoma, görme bozukluklarına neden olan kas problemleri, kornea bozuklukları, diyabetik retinopati, konjenital bozukluklar ve enfeksiyon olabilmektedir (Chlumsky, 2017, s. 15).

Görme sisteminde birçok olası kusur veya hastalık bulunmakta ve bunlardan birçoğu görme yetersizliğine neden olmaktadır. Özellikle çocuklar ve küçük bebeklerdeki görsel sistemi etkileyebilecek birçok malformasyon, kusur, hastalık, enfeksiyon ve bozukluk bulunmakta ve bunlardan birçoğu görme yetersizliğine yol açabilmektedir (Bishop, 1998, s. 34-35):

- Katarakt,
- Glokom,
- Kortikal görme bozuklukları,

- Enfeksiyonlar,
- Malformasyonlar,
- Oküler travma,
- Optik sinir defektleri,
- Retinoblastoma,
- Retinopati,
- Oküler anormalliklere bağlı sendromlar,
- Refraktif bozukluklar.

2.1.1.3. İşitme Yetersizliği Olanlar

İşitme, sesi algılama yeteneğidir. İşitme yetersizliği olan bir kişinin, işitsel sorunlardan dolayı açıkça ses algılama veya tanımlama konusunda gúçlüęü vardır. Deęer dűřüklüęü tek taraflı veya ikili olabilmektedir. İşitme kaybının derecesine göre işitme yetersizliği aşağıda listelenen beř şekilde sınıflandırılabilir (Yadav vd., 2014, s. 28):

- Hafif: Fısıltı gibi yumuşak sesi tanımlamak zordur.
- Orta: Görüşme sırasında başkalarının söylediklerini açıkça duyamaz. İşitme cihazları gereklidir.
- Orta-ağır: Telefonun çalması gibi yüksek seslerin açıkça duyulmaması durumudur.
- şiddetli: Sadece yüksek sesler duyabilir veya bağırarak anlaşılabilir.
- Derin: Herhangi bir sesi algılaması zordur.

Bu dereceler, Milli Eğitim Bakanlığına göre şu şekilde sıralanmaktadır (MEB, 2015b, s. 8):

- Çok ileri seviye (91 desibel ve üzeri): Sadece çok yüksek şiddetli sesleri duyabilmektedir.

- İleri seviye (71-90 desibel arası): Çevredeki şiddetli sesleri duyabilmektedir.
- Orta ileri seviye (56-70 desibel arası): İşitme cihazı varlığında konuşmaları duyabilmektedir.
- Orta seviye (41-55 desibel): Karşılıklı konuşmaları zor da olsa duymaktadır.
- Hafif seviye (26-40 desibel): Bazı konuşmaları duyamamaktadır. Örneğin fısıltıları duyamaz.
- Minimal seviye (16-25 desibel): Yaprak hışırtısı, çağılayan sesi gibi bazı sesleri ayırt etmekte ve duymakta zorluk çekmektedir.
- Normal seviye (10-15 desibel): İşitmesinde hiçbir problem yoktur.

İşitme yetersizliği olan insanlar, diğer yetersizlik gruplarından çok farklı bir yetersiz grubu oluşturmaktadır. Büyük bir bölümü, çevresinde kullanılan konuşma dilinden farklı diller kullandığı için bu grubun erişilebilirlik ihtiyaçları çeviriye ihtiyaç duymaktadır. Yani işitme yetersizliği olan bireylere özel bir dil kullanılması gerekmektedir (Cavender ve Ladner, 2017, s. 1).

İşitmedeki yetersizlik, doğumdan sonra hastalık veya yaralanma nedeniyle meydana gelebildiği gibi konjenital yani doğuştan da olabilmektedir. İşitme kaybının en yaygın nedeni, gürültüye maruz kalmadır. Diğer nedenler ise şu şekilde sıralanabilir (Merck Manuals Online Medical Library, 2007):

- Kulak arkasında sıvı birikimi,
- Kulak enfeksiyonları (otitis media olarak bilinir),
- Kabakulak, kızamık veya su çiçeği gibi çocukluk çağı hastalıkları,
- Kafa travması,
- Ailede işitme kaybı veya sağırılık öyküsü,
- Gebelikte enfeksiyonlar (kızamıkçık gibi),

- Gebelikte komplikasyonlar (Rh faktörü, maternal diyabet veya toksisite gibi).

2.1.1.4. Ortopedik Yetersizliği Olanlar

Ortopedik yetersizlik, bir çocuğun eğitim performansını olumsuz yönde etkileyen ciddi bir ortopedik bozukluğu olduğu anlamına gelmektedir. Terim, doğuştan olabildiği gibi (bir uzvun eksik olması gibi) diğer nedenlerden de (serebral felç, amputasyonlar ve kontraktürlere neden olan kırıklar veya yanıklar) kaynaklanabilmektedir (Trolley vd., 2009, s. 16).

Diğer nedenler şu şekilde sıralanabilmektedir (Special Education Paraprofessional Facilitator Guide, 2014, s. 69-70):

- Serebral Felç: Ortopedik yetersizliği olanları en fazla etkileyen nedendir. Beyinde doğumdan önce, doğum sırasında veya sonrasında yaralanma olması sonucu motor koordinasyonunun zayıf olması ve olağan dışı motor modelleri ortaya çıktığı zaman gerçekleşmektedir. Dört ana tip serebral felç bulunmaktadır:
 - Spastik: Serebral felcin en yaygın şeklidir ve çok fazla kas tonu veya sızdırmazlık olmasıdır. Spastik felçli bir birey, genellikle bacaklarında, kollarında ve/veya sırtında sert veya sarsıntılı hareketlere sahiptir.
 - Dykinetic: Bireyin tüm bedensel hareketlerini etkiler, yavaş ve kontrol edilemeyen vücut hareketleri normal olarak oluşur.
 - Ataksik: Zayıf koordinasyon, denge ve algılamayı içerir.
 - Karışık: Yukarıdaki üç türe ait belirtilerin bir kombinasyonunu içerir.
- Kas Distrofisi: İstemli kasların aşamalı olarak zayıflamasına sebep olur ve işlev görmeyen kaslar dejenere olduğunda oluşur. Kas distrofinin başlangıcı, çocukluktan yetişkinliğe kadar her an gerçekleşebilir ve kalıtsal olduğu düşünülür.

- Spinal Musküler Atrofi: Omuriliği etkileyen ve motor sinir hücrelerinin progresif dejenerasyonuna neden olabilen bir hastalıktır. Spinal Musküler Atrofi, genellikle yorgunluk ve hantallık ile karakterizedir. Sebep kalıtsaldır ve başlangıç yaşı ya bebeklik döneminde ya da daha sonraki bir zamanda ya da iki ila on yedi yaşları arasında olur.
- Spinal Kord Yaralanmaları: Omurilik ciddi hasar gördüğünde veya koparıldığında ortaya çıkar. Spinal kord yaralanması olan bireylerin özellikleri ve ihtiyaçları genellikle serebral felci olanlardakine benzerdir.
- Multipl Skleroz: Kaslardaki sinir uyarılarının skar dokusu tarafından kısa devre gösterdiği ilerleyici bir hastalıktır. Başlangıçta hafif sorunlar ortaya çıkabilir ancak saldırılar devam ederken bir kişi çok sayıda sorun geliştirebilir. Bunlar ağır görme bozukluğu, konuşma bozukluğu, bağırsak ve mesane kontrolü kaybı ve felç içerir.
- Romatoid Artrit: Genel yorgunluk, sertlik ve eklem ağrılarına neden olur.
- Dejeneratif Hastalıklar: Kişinin motor gelişimini etkileyen çeşitli hastalıklardan (örn., kas iskelet sistemi, juvenil romatoid artrit, kas distrofisi) oluşur.

2.1.1.5. Özel Öğrenme Güçlüğü Olanlar

Özel öğrenme güçlüğü, konuşulan veya yazılan dili anlama veya kullanmada temel psikolojik süreçlerin birinde veya daha fazlasında bir bozukluk ile tanımlanabilmektedir. Bu bozukluk kendini dinlemek, düşünmek, okumak, yazmak ve / veya matematiksel hesaplamalar yapmak esnasında kusur ile kendini gösterebilmektedir. Terim; algısal bozukluklar, beyin hasarı, minimal beyin disfonksiyonu ve gelişimsel afazi gibi koşulları içermektedir. Terim esas olarak görme, işitme veya motor bozuklukların sonucu olan ve zihinsel engeller; duygusal rahatsızlık; çevresel, kültürel ya da ekonomik engeller sonucunda oluşan öğrenme güçlüklerini ifade etmemektedir (Winnick ve Poretta, 2016, s. 216).

Belli bir öğrenme güçlüğü'nün varlığının belirlenmesinde aşağıdakilerin varlığı aranmaktadır (Washtenaw Intermediate School District, 2010, s. 3):

1. Aşağıdaki alanlardan birinde veya daha fazlasında uygun öğrenme deneyimleri ve yaşa uygun talimatlar verildiğinde başarısız olunmalıdır:
 - a. Sözlü anlatım,
 - b. Dinlediğini anlama,
 - c. Yazılı ifade,
 - d. Temel okuma becerisi,
 - e. Akıcı okuma,
 - f. Okuduğunu anlama,
 - g. Matematik hesaplamaları,
 - h. Matematiksel akıl yürütme.
2. Ampirik müdahalelere çocuğun yanıt verme sürecini kullanırken tanımlanan bir veya daha fazla alanda önceki veya sonraki yaş seviyeleri veya sınıf düzeyindeki çocuklardan geri kalma görülmelidir ya da sertifikalı değerlendirme uzmanları tarafından belirlendiği üzere performans, başarı ya da her ikisinde de yaş, devlet onaylı sınıf düzeyi standartları ya da entelektüel gelişim bakımından bir zayıflık olduğu saptanmalıdır.

Öğrenme güçlüğü, yukarıda sayılan belirli öğrenme problemlerini tanımlayan genel bir terimdir. Bu zorlukları tanımlamak için kullanılan tek terim "öğrenme güçlüğü" değildir. Özel öğrenme güçlüğü şu şekilde sınıflandırılmaktadır (Pirangelo ve Giuliani, 2008, s.3-4):

- Okuma güçlüğüne işaret eden disleksi,
- Yazma güçlüğüne işaret eden disgrafi,
- Matematiksel güçlüğüne işaret eden discalculia.

Araştırmacılar, öğrenme güçlüğü'nün nedeninin bir kişinin beyninin nasıl işlediği ve bilgiyi nasıl işlediğiyle ilgili farklılıklar olduğuna inanmaktadır. Öğrenme özürü çocuklar "aptal" ya da "tembel" değildirler. Aslında, genellikle ortalama ya da daha yüksek bir zekâyâ sahiptirler. Sadece onların beyinleri, diğerlerine göre bilgiyi farklı işlemektedir (Pirangelo ve Giuliani, 2008, s. 4).

2.2. Müze Eğitimi

Eğitim kavramı değişime uğramaktadır ve yeni içerikler oluşturulmaktadır. Bu durum, karmaşık bir toplumda ve küreselleşen bir dünyada gezinmek için araçlar edinmekle ilgilidir. Bugün eğitim, sadece kültürel farkındalığı değil, aynı zamanda sosyal zekâ, medya bilgisi ve iletişim yeteneği gibi yetkinlikleri de içermektedir. Eğitim, bireyler ve toplum olarak karşılaştığımız zorluklarla başa çıkabilmek için ön şarttır. Bu bağlamda, müzenin mekânsal ve maddi yollarla düzenlediği hareket kalıpları ve eylemleri, çağdaş toplumda oynayabilecekleri rol için eğitimde oldukça önemli yer tutmaktadır. Müzelerin sosyo-materyal uygulaması; tecrübe, zaman, mekân ve fiziksel özellikleri ile ilgilidir. Bu şekilde maddi ve manevi arasında oluşan etkileşim yeni öğrenme alanları için bir çerçeve oluşturmaktadır. Hareket, çeşitlilik ve varlık, bilginin maddi kültür alanında nasıl geliştirildiğine dair bir anlayış yaratır (Falk, 2006, s. 151-152).

Müzeler; sanat, kültür ve doğal tarih çerçevesinde somut ve soyut mirası yönetmektedir. Günümüzde Türkiye’de ve dünyada; müzeler ve eğitim kurumları, ilgili ve nitelikli ortamlarda bilgi paylaşımı ve bilgi üretimine odaklanmaktadır. Bu, sosyal ve küresel açıdan karmaşık bir toplumda bilgi olarak algıladığımız şeylere erişim, bunlarla ilişkiler ve tanımlar konusunda süregelen bir paradigma kaymasının neden olduğu bir gelişmedir. Bu tartışma, bilgi üretiminin nerede ve nasıl yapıldığı ile bilginin kalitesi ve önemi hakkında yeniden düşünmeyi içermektedir. Devam eden süreç, müze kurumunun yeniden düşünülmesini ve çağdaş toplumdaki rolünü ortaya koymuştur. Bilginin oybirliği ile otoriter olarak aktarılmasından, bilginin müzakere aşamasına geldiği ve yeni deneyim ve

bilgilerin ortaya çıktığı çok yönlü bir yansıma alanının geliştirilmesine yönelik bir gelişmedir. Müzelerin rolü artık gerçekleri sunmak değil, bilgiyi yerine getiren ve bu nedenle yetkilerini başkalarıyla paylaşan nitelikli bireylere çeşitli seçenekler sunmaktır. Müzeler, bilgi yönetimi konusunda bir dönüşüm sürecinin ortasında bulunmaktadır. Bu durum; müzelerin kendilerini, bilgiyi oyuna getiren ve bilgi alışverişini kolaylaştırmaya katkıda bulunan öğrenme örgütleri olarak yeniden düşünerek ömür boyu bir perspektif içinde, özgürce seçilen öğrenme için bir çerçeve oluşturabilen bilgi merkezleri ve öğrenme ortamları oluşturduğunu ima eder. Müzelerin sanat, kültür ve doğal tarih hakkındaki bilgiyi yönetimi, müzeler ile bireyler arasında ve müzeler ile çevredeki toplum arasında ortak bir proje oluşumuna neden olmaktadır. Müzelerin yeni rolü, müzelerde gerçekleştirilecek bilgi üretimine yeni profesyonel yeterlilikler ve yeni araştırmalar talep etmektedir. Farklı bireysel gruplar ve toplumdaki farklı kurumlarla ortaklıklar kurmada yeni profesyonel yöntemler ve yeni içerikler geliştirmek gereklidir (Jensen, 2013, s. 144-146).

2.2.1. Tanımı ve Fonksiyonu

Müzeler, hayat boyu öğrenme fikrinin uygulandığı yerlerde açık ve gayri resmi bir bağlantı teşkil etmektedir. Müzeler, tüm kültür hizmetleri gibi insanların refah düzeyini de artırmaktadır. Müzelerin öğrenme merkezleri olarak kullanılmasının amacı, müzeleri yetişkinlerin ve çocukların çeşitli grupları için öğrenmenin daha erişilebilir ve ilginç yerleri olarak düzenlemektir (Suomen Museolitto, 2017).

Müzeler, öğrenmenin daha erişilebilir olduğu yerler olmasının yanı sıra bireylerin öğrenme potansiyeline de sahip ortamlardır. Araştırmalar, müzeler tarafından organize edilen etkinliklerin, önemli tüm yetkinlikleri ele aldığını ancak sosyal yeterliklerin uyarılmasında ve öğrenmeyi öğrenmede genellikle etkili olmadığını göstermektedir. Birçok müzede sanat tarihi, kültür tarihi gibi gerçek dersler (ders kitabı olmayan dersler) bulunmaktadır. Müzeler, çeşitli fonksiyonlarından dolayı etkili öğrenme ortamıdır ve bu fonksiyonlar şu şekilde sıralanabilmektedir (Broek, 2015):

- Öncelikle müzenin ortamı bir sınıftan farklıdır ve genellikle sinema, tiyatro, kütüphane, sirk ve diğerlerinin karışımı olarak görülmektedir.
- Müzenin koleksiyonları, üç boyutlu ve tam ölçeklidir ve öğrenmeyi kolaylaştırır.
- Müzeler, koleksiyonların özgünlüğünü sunmaktadır.
- Koleksiyonlar ve koleksiyonların maddi ve manevi bağlamı hakkında bilgi sahibi profesyonel bir kadro müzede hizmet vermektedir.
- Son olarak, müzeler sergileri üretme ve koleksiyonlara dayanan öyküleri erişilebilir kılma yetkisine sahiptir.

2.2.2. Geçmişi

Dünyadaki birçok ülkede, müze ve sergi eğitimi, somut bir başvuru yapısının hazırlandığı, tecrübeli ve özverili çalışanların yer aldığı yani kendine güvenen bir noktaya gelmiştir. Müze ve galeri eğitimi, müze dünyası tarafından iyi yönetimle tüm müzelerin vazgeçilmez bir parçası olarak ve eğitim alanlarında bir hükümetin aydınlatıcı sunumunun ana tarafı olarak kabul edilmektedir (Hooper-Greenhill, 1999).

II. Dünya Savaşı'ndan sonra bütün dünyada müze çalışmaları ile ilgili olarak yeni görevlerin ortaya çıktığı görülmektedir. İki perspektif, dünya çapında önem kazanmıştır: Birincisi, müzelerden gelen eğitim talepleri; ikincisi ise çocukları hedef kitlesi olarak hedeflemektir (Zilcioğlu, 2008, s. 10).

Ancak Türkiye'de müzeciliğin yüz elli yıllık geçmişi bulunmaktadır (Hisar, 2010, s. 3). Müze çalışmalarının artan önemi ile Cumhuriyet'in ilanından sonra, birçok tarihi yapı (Topkapı Sarayı Müzesi, Ayasofya Müzesi... vb.) içerisindeki eşyalarla korunmuş ve gelecek nesiller için müze haline gelmiştir. Ayrıca tuhaf bir şekilde inşa edilmiş müze binaları ile birlikte yeni müzeler (Ankara Etnografya Müzesi) inşa edilmiştir. Atatürk'ün emri ile kurulan Türk Tarih Kurumu, tarih ve arkeoloji müzeciliği için hızlı bir gelişme

sağlamıştır (Abacı, 2005, s. 16). Türkiye’de 1923 yılında toplanan 1. Bilim Komitesi, 1923 yılında toplanan "okul müzesi" kavramını gündemlerine almış ve bu kavramın okulun her kesiminde geliştirilmesi yönünde karar vermiştir. Bu kararlar derslerde kullanılan araç-gereç, okul ekipmanları ve belgeler gibi eğitimle ilgili tüm materyallerin okul müzesinde kullanılacağı açıklanmıştır. Satı ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun önderliğinde müzelerin okul ortamında öğrenme ortamı olarak okul müzesi, okul müzesi ilişkisi, müze araştırmaları ve projeleri ile desteklendiği 2. Anayasal Monarşi dönemi sonunda; 1920’lerin başından itibaren tanıtılan kavram 1950’lerden sonra yine dolaylı olarak vurgulanmıştır. Yapılan ilk araştırmalarda okul müzesi işbirliği ve laboratuvar müziğinin anlaşılması üzerinde durmuşlardır (Paykoç, 2002, s. 50).

Müzelerde eğitimden yararlanma fikri Türkiye’de yeni değildir. Ancak bu alandaki çalışmalar yeterli olmamaktadır. Çok zengin geçmişi olan topraklara sahip olan ve bu tarihin belgelerini koruyan bir ülke için bu tür fırsatlardan yararlanmamak büyük bir kayıptır. Müzelerde Batı’daki okul gruplarına uygulanan programları uygulamak için Türkiye’de bulunan kurumlar önderliğinde harekete geçilmelidir (Önder vd., 2009, s. 105-106).

2.2.3. Müze Eğitimine Katkı Sağlayan Öğeler

Bir müze, resmi anlamda bir eğitim kurumudur. Müze eğitimi geniş anlamda eğitimidir. Eilean Hooper Green Hill (1999) müzeyi, eğitim bağlamında, çok çeşitli değişkenler karşısında eğitim deneyimi sunabilen ve çeşitli kurum ve kuruluşlarla ilişkili bir kurum olarak tanımlamaktadır. Müze eğitiminin anlamı, müzelerin ziyaretçilerin öğrenmeyi deneyimledikleri bir öğrenme durumu sağlamasıdır. Bir öğrenme durumu, öğrenmeyi teşvik etmek için gerekli tüm unsurların bulunduğu bir koşul veya ortamdır. Öğrenme deneyimi, zihinsel veya fiziksel tepki veya öğrenilecek şeyleri görme, işitme veya uygulama yoluyla yapar ve öğrenilecek materyallerin anlamını ve anlayışını kazandırır. Bir ziyaretçinin müze ziyareti sırasında edindiği bilgiler "bağlamsal harita" içermektedir. Müze

ziyareti, tek bir üniter fenomenden ziyade tecrübelerin bir koleksiyonunu temsil eder. Müze ziyareti sırasında elde edilen tüm bilgilerin sosyal ilişkili, tutumla ilişkili, bilişsel ve duyuşsal ile ilişkili topluluğu içermesi muhtemeldir. Bu topluluklar hafızaya gömülerek, sonuçta bu tecrübelerden herhangi birinin yüzü tüm tecrübenin geri çağrılmasını kolaylaştıracaktır (Hooper-Greenhill, 1999).

Dolayısıyla müzeler, entelektüel teşvik ve eğlence kaynağıdır. Müzelerdeki eğitime katkı sağlayan başlıca öğeleri:

- Sergi salonları,
- Düzenlenmiş sekonder koleksiyonlar,
- Etiketler,
- Rehberli turlar,
- Seyahat sergileri,
- Okul sınıfı ziyaretleri,
- Okullara verilen kredi hizmetleri,
- Öğretmenlere yönelik eğitim kursları,
- Resimli dersler,
- Sinema filmleri,
- Film gezileri ve yayınlar gibi çeşitli araçlar oluşturmaktadır.

Müze nesneleri, bir ülkenin kültürel ve doğal mirasının önemli bir parçasıdır. Onlar önemli eğitim araçları olarak hareket eder ve botanik, zooloji, tarih, sanat tarihi, arkeoloji, etnografya gibi çeşitli teknik, sosyal ve doğal bilim dalları için araştırma konusu olan eserin temelini temsil ederler. Nesneler bireylerin ve toplumların çalışma anlayışına eşsiz katkılarda bulunabilmektedir (Singh, 2004: s. 69-82).

2.2.4. Müzelerde Sosyal Etkileşim

Son on yılda, müzeleri finanse etmek için mevcut sergileri yenileme çalışmalarında büyük bir artış olmuştur. Fon desteğindeki bu artışa, ziyaretçi sayılarının artması ve müzelerin eğitim ve sosyal kaynaştırmaya katkısının tanınması da eşlik etmiştir (Dodd ve Sandell 1998). Müzelerin finansmanındaki artış ve müzelerin eğitim kurumları olarak artan önemi, insanları “müze deneyimi” ile ilgili çalışmalar yapmaya teşvik etmiştir (Falk ve Dierking, 2000). Bu çalışmalar; çoğunlukla sanatın algılanması, önemli ilgi gösteren davranışsal ve bilişsel bilimlerdeki gelişmelerden etkilenmektedir (Solso, 2004; Goguen 1999). “Estetik deneyim” (Ramachandran ve Hirstein 1999; Arnheim 1974) hakkındaki bu çalışmalar, insanların sanat yapıtlarıyla karşılaşmalarının öznel ve bilişsel yönleriyle uğraşmakta ve müzelerin sosyal etkileşimini ortaya koymaya odaklanmaktadır.

İnsanlar müzeleri keşfederken sergileri birbirleriyle etkileşim içinde incelemektedir. Büyük ölçüde uygulanan bir araştırma alanı olan “Ziyaretçi Araştırmaları”nda, insanların tecrübeleri ve sanat eserlerinden öğrenme konusundaki etkileri ile ilgili geniş bir çalışma grubu bulunmaktadır (Silverman 2010; Piscitelli ve Weier, 2002). Sergilerdeki etkileşime katılan katılımcıların eserleri aynı şekilde görüp deneyim elde edebilecekleri, birbirlerinin görünür eylemlerine eşit derecede erişebilecekleri ve bu nedenle de görsel deneyimlerine dayanarak sergilerin ortak deneyimleri oluşturabilecekleri düşünülmektedir. Bu durumda herkesin sergilerle nasıl etkileşime geçebileceği ve herkes için müzelerin nasıl ulaşılabilir olacağı konusunu gündeme getirmektedir.

2.3. Özel Gereksinimli Bireyler ve Müzeler

Müzeler herkes için erişilebilir olmalı ve yetersizliği olsun ya da olmasın her birey; müzelere erişim sağlayarak ondan faydalanabilmeli, müzedeki öğelerle etkileşim kurabilmelidir. İnsan hak ve özgürlüklerinin universal, ayrılamaz, birbiriyle ilişkili ve karşılıklı bağımlı olma niteliği ile özel gereksinimli bireylerin bu hak ve özgürlüklerden

herhangi bir ayrımcılığa uğramaksızın faydalanmaları gereklidir (Milletlerarası Sözleşme, 2009). Ayrıca erişilebilir müze ve ören yerleri gelişen ve değişen dünyaya adaptasyon sürecinde önemli bir adımı ifade etmektedir (Şen ve ark., 2014, s. 2). Erişilebilir müze nedir, tarihi nasıldır, özel gereksinimli bireyler için müze programları, bu bireylerin müzelerde genel olarak karşılaştığı engel ve zorluklar, bu bireyler için özel müze düzenlemeleri ve öğeleri; aşağıda başlıklar halinde ele alınmaktadır.

2.3.1. Erişilebilir Müze ve Tarihi

Müzeler ve kültürel mekânlar bağlamında erişilebilirlik meselesine değinirken en yaygın hedef, bu mekânları “herkesin erişebileceği” hale getirmenin yollarını bulmaktır. Yüzeysel bir seviyede erişim, doğadaki çevreye göre tanımlanır ve erişilebilir müze kavramını tanımlarken bu erişim, özel gereksinimli bireyler için engelleri kaldırma eylemi olarak tanımlanabilir. Her kişi “her şeye” sahip olamaz; her kişi, bir şekilde “özel” ihtiyaçları olan bir bireydir. Bu durum erişilebilirliğin özel gereksinimli insanlar için çözüm olarak değil, daha ziyade yetersizliği olanlar için çözüm olarak ele alınması gerekliliğini göstermektedir.

Buradan anlaşılması gereken; müzelerin toplumsal, ekonomik, sosyal ve bilimsel dönüşümler sonunda herkes tarafından erişilebilir olmayı hedeflemesi gerektiğidir. Bu amaç için müzeler, özel gereksinimli bireyler de dahil olmak üzere toplumun her kesimine programlar ve etkinlikler düzenlemelidir. Hem mimarisi hem de yapısal düzenlemeleri ile erişilebilir hale gelmelidir. İnsan kaynakları erişilebilirlik konusunda eğitilmelidir (İstanbul Sağlık Müdürlüğü, 2015, s. 3).

Müzeler, halktan ve destekçilerden ziyaret ve olumlu destek sağlamak için çağdaş toplumla sürekli olarak ilişkili olmalıdır. İnsan hakları giderek daha da önem kazanmaya devam ederken müzeler gösterilerine ve sergi uygulamalarına yeni yaklaşımlar önermektedir. Müzeler, hizmet ettikleri farklı bireylerin kimliklerini ve çıkarlarını daha da iyi yansıtmaya ve dönüştürmeye çalışmaktadır (Mahal ve Nightingale, 2012, s. 36). Büyük ölçüde insan

haklarına dayanan son değişiklikler, müzelerin erişilebilirlik özelliklerine daha fazla ilgi göstermesini sağlamıştır.

Müzeler, genellikle tartışmayı engellemeyi tercih eden ve riskten kaçınan kurumlar olarak tarihte yer almıştır. İnsan haklarının artan önemi ile birlikte çeşitli çağdaş sosyal endişeleri tartışmak için ziyaretçilere hitap etmek müzelerin bu durumunu değiştirmiş ve müzelerde erişilebilirlik tarihinin başlamasına yol açmıştır (Sandell, 2012, s. 195).

New York City'deki Metropolitan Museum of Art, özel gereksinimli bireylere yönelik erişilebilirlik olanaklarını sağlayan ilk müze olarak anılmaktadır (Andrus, 1999; Mohn, 2013). 1908 gibi erken bir tarihte müzede dolaşım sorunları olan insanlar için tekerlekli sandalye sağlanmış ve 1913'te kör çocukların müzelere erişebilmesi için görüşmeler yapılmaya başlanmıştır (Mohn, 2013). Boston Çocuk Müzesi, 1916'da görme ve işitme yetersizliği olan çocuklara ders sunan ilk müze olmuştur. 1970'lerde Smithsonian Enstitüsü, özel gereksinimlilere yönelik müze programları ile ilgili araştırma yayınlayan ilk kuruluşlardan biridir (Andrus, 1999). Tekerlekli sandalye kullanıcıları da dahil olmak üzere tüm kullanıcılar için görme engelini aşmak için erken uyarlamalar, tavanlardaki aynalar, çeşitli yüksekliklerde video ekranlar bu dönemde kullanılmaya başlamıştır (Mohn, 2013).

Evrensel Tasarım modeli, genellikle müzeler tarafından fiziksel ortamların yapılandırılmasına ve içeriğin etkili biçimde desteklenmesine yardımcı olan bir kaynak olarak kullanılmaktadır. Bu model, 1997'de North Carolina State Üniversitesi'nden geç Ronald Mace liderliğindeki bir grup araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Erişilebilir müzelerin gerçek anlamdaki başlangıcı kabul edilen bu model yedi ilkeye sahiptir (McGinnis, 2007, s.141):

- Eşit kullanım olanağı sağlama,
- Kullanım esnekliği sunma,
- Basit ve sezgisel kullanıma uygunluk,

- Algılanabilir bilgiler sunma,
- Hata toleransına olanak verme,
- Düşük fiziksel emek harcama,
- Yaklaşım ve kullanım için yeterli boyutta alan sunma.

Evrensel tasarımın bu yedi ilkesi, tüm potansiyel kullanıcıların aynı deneyimleri, ortamları ve öğeleri kullanabilmesi için yapılandırma gereksinimini vurgulamaktadır. Evrensel Tasarımın genel amacı, yeteneklerinden bağımsız olarak herhangi bir kişiye “eşit” bir ortam veya deneyim sunmaktır. Bu bağlamda özel gereksinimli bireyler normdan sapma değil, yalnızca insanlığın zengin çeşitliliğinin bir parçası olarak ele alınmaktadır (McGinnis, 2007, s.141).

Birçok müze, Evrensel Tasarım ilkelerini yerine getirmek için ortamlarını ve programlarını uyarlamaya devam etmektedir. Stringer (2013), Evrensel tasarım unsurlarının erişilebilirlik özelliklerine ve programcı yapısına entegre edilmesine yönelik çabanın başarıyla sonuçlandığı New York’un Lower East Side Tenement Müzesi’ni erişebilir müzelere örnek olarak göstermektedir. Bu müzede tarihi yerleşimlerin fiziksel doğası özel gereksinimli ziyaretçiler için zorluklar ortaya koysa da müze sayısız program ve ziyaretçi dostu seçenekler sunmaktadır. Lower East-Side Tenement Müzesi, müze dünyasında topluluk katılımı ve yenilikçi programlama için bir ilk olarak görülmektedir (Stringer, 2013, s.98)

Ayrıca Evrensel tasarım ilkelerinin yanı sıra, bu konu ile ilgili yasalar da uyum kurallarına ve müzelerde fiziki engellerin kaldırılmasına katkıda bulunmuştur. Ortamlar bu düzenleme, ilke ve yasalarla birlikte artık insanların uyum sağlamaları ve adapte olmaları gereken sabit varlıklar olarak değil, esnek, dinamik ve uyarlanabilir olarak görülmektedir (Blandy, 1991, s. 139).

Günümüzde çevresel erişilebilirlik artık genel olarak yaygındır ve özel gereksinimliler ve genel olarak nüfus için daha güvenli, daha konforlu müze alanları yaratılmaya devam

edilmektedir. Müze tasarımcıları, dikkate değer şeyler yapmak için yasaların gerektirdiğinden çok hayal gücü kullanmaktadır (Mohn, 2013).

Türkiye’de ise erişebilir müzeler oldukça yenidir ve bununla ilgili çok az proje bulunmaktadır (Bknz. Bursa Engelsiz Müze).

2.3.2. Özel Gereksinimli Bireyler İçin Müze Programları

Müzelere erişimi artırmak ve ziyaretini ilgi çekici hale getirmek için genellikle eğitim programları sunulmaktadır. Fiziksel erişilebilirlik olumlu bir adım olsa da özel gereksinimli bireyler için eğitim olanakları ve deneyimleri, Papalia’nın (2013) tanımladığı gibi kavramsal engelleri zorlayan olumlu deneyimler yaratma potansiyeline sahiptir. Andrus (1999), Papalia’nın müze ortamında özürlü bireyler için görünmeyen sorunların engel oluşturduğu noktasını doğrulamakta ve daha da ayrıntılı bir şekilde ortaya koymaktadır.

Başarılı müze eğitim programları, katılımcıların hem Papalia (2013) hem de Andrus (1999) tarafından tanımlanan görünmeyen engeller ve kişisel ya da toplumsal algılara karşı olumlu deneyimler kazanmalarına yardımcı olabilmektedir. Herkese açık olan ve katılım için çeşitli yollar içeren kaynaştırıcı fırsatlar, katılımcıların müzelerde ve topluluk içinde kabul görmelerini de sağlamaktadır. Bu nedenle hazırlanan programlar, daha büyük bir topluluğa hitap etmeli ve özel ihtiyaçları olanlar da dahil olmak üzere tüm vatandaşları müze ziyaretine teşvik etmelidir (Andrus, 1999, s.67).

Birçok müze, Evrensel Tasarım ilkelerini, uyum sağlayan ortamlara ek olarak başarılı programlamanın yapılmasına yardımcı olmak için kullanmaktadır. Programsal bağlamda, Evrensel Tasarım, öğrenciyi etkilemek için çeşitli yollar sağlayan esneklik ve çeşitlilik anlamına gelmektedir (McGinnis, 2007, s. 142). Seçim ve katılım düzeylerini birleştiren, müze erişimini güçlendiren ve ziyaretçilerin kim olduklarını ifade etmeleri için değerli

fırsatlar yaratarak ilgi alanlarını keşfetmeye yönelik çeşitli programlar, erişilebilir müzelerin en önemli unsurlarını oluşturmaktadır.

Büyük ve küçük birçok müze hem kapsamlı hem de herkes için eşit koşullara sahip eğitim programları sunmaktadır. New York şehrindeki Modern Sanatlar Müzesi (MoMA) buna örnek verilebilmektedir. Müzede, fiziksel erişilebilirlik özelliklerine ek olarak öğrenme güçlüğü çeken, kör veya kısmen görme yetersizliği olan, işitme engelli, demanslı ziyaretçiler, tekerlekli sandalyeli ziyaretçiler ve kaynaştırma okulu gruplarına özgü çeşitli programlar bulunmaktadır. Programlarının yazılı bilgilerinin yanı sıra video belgelerine de erişilebilir ve web siteleri aracılığıyla kolayca erişilebilir özellikleri bulunmaktadır (MoMA, 2017).

McGinnis (2007)'e göre erişilebilir müze, sadece müzelerde koleksiyonlarını özel gereksinimli bireyler için erişilebilir hale getirmek değil, aynı zamanda personel, koleksiyon ve yorumlarını özel gereksinimli bireyler de dahil olmak üzere ziyaretçilere yansıtmak anlamına gelmektedir (McGinnis, 2007, s. 146).

2.3.3. Özel Gereksinimli Bireylerin Müzelerde Karşılaştıkları Engel ve Zorluklar

Özel gereksinimli bireylerin müzelerde karşılaştıkları engel ve zorluklar şu şekilde sıralanabilir (Poria ve ark., 2009, s. 117-129):

1. Tekerlekli sandalye erişiminde yollarda sürekli engellere takılmakta ve müzeye ulaşım sağlayamamaktadırlar,
2. Fiziksel çevrede birçok bariyer bulunmaktadır,
3. Müzelere otobüs ya da taksi gibi araçlarla erişim sağlayamamaktadırlar,
4. Özel park alanları bulunmamaktadır,

5. Özel park alanları olsa dahi, bu alanlar ile müzeye giden yol arasında özel yol ve kaldırım rampaları bulunmamaktadır,
6. Merdivenlerde korkuluklar yetersiz olabilmektedir,
7. Merdivenler rampa içermemekte, tekerlekli sandalye erişimine izin vermemektedir,
8. Müze içindeki alanlarda da erişebilir özellikler bulunmamakta birçok engelle karşılaşmaktadırlar,
9. Müzedeki personel genellikle eğitilmiş olmamakta, özel gereksinimli bireylere “gerizekalı” muamelesi yapacak kadar ileriye gidebilmektedir,
10. Müze içerisindeki yazılar, tabelalar ya da uyarı levhaları görme yetersizliği olanlara uygun olmamaktadır,
11. İşitme yetersizliği olanlar için uygun ses bantları bulunmamakta ya da ses düzeyleri ayarlanmamaktadır,
12. Birçok müzede dinlenme alanları oldukça yetersiz kalmakta, bu alanlarda özel gereksinimlilere özel yerler ayrılmamaktadır,
13. Görme yetersizliği olan bireylere özel dokunsal öğeler bulunmamakta, öğelere erişimleri engellenmektedir.

Özetle; genel olarak fiziksel yapının erişilebilir özellik taşınamaması ve personelin eğitilmemiş olması, özel gereksinimli bireyler için müzelere erişmeyi neredeyse imkansız kılmaktadır.

2.3.4. Özel Gereksinimli Bireyler İçin Müze Düzenlemeleri

Özel gereksinimli bireyler için genel olarak müze düzenlemeleri ve düzenlenmesi gereken alanlar ile öğeler şu şekilde sıralanabilir (Noble ve Lord, 2003, s. 2-5):

- Yolculuk düzenlemesi:

- Park yeri,
- Yerleşecek yer,
- Binaya yaklaşım,
- Bina girişi,
- Yatay sirkülasyon,
- Dikey sirkülasyon, merdiven ve asansörler,
- Resepsiyon ve box Office,
- Oditoryum,
- Sahne alanı tesisleri.
- Odaların Sırasının Geliştirilmesi:
 - Gösteri giyinme odası ve tesisleri,
 - Barlar ve restoranlar,
 - Kitapçı,
 - Ofisler,
 - Konferans / toplantı odaları,
 - Unisex WC'ler,
 - Personel odaları,
 - Teknik yardımlar,
 - İşitme engelliler için iletişim sistemi,
 - Görme engellilere yönelik sistemler,
 - Tabelalar.
- Görme yetersizliği olanlar için düzenlemeler:

- Doğal ve suni aydınlatma,
- Gölgelemlerin olmaması,
- İşaretlerdeki harf büyüklüğü,
- İşaretlerdeki Braille,
- Merdiven korkuluklarındaki dokunsal bilgi,
- Koridor korkuluklarındaki dokunsal bilgi,
- Kapılarla ilgili dokunsal bilgi,
- Zemin yüzeyinde dokunsal bilgi,
- Akustik bilgi ve yol bulma ipuçları,
- Düzenli dolaşım alanları,
- Zemin yüzeyleri ve duvar dekorasyonu (Görsel karışıklığı azaltmak için).
- İşitme yetersizliği olanlar için düzenlemeler:
 - İndüksiyon döngüsü,
 - Kızılötesi ses sistemi,
 - Alarm sistemleri de dahil olmak üzere görsel formattaki bilgiler,
 - Yankıyı en aza indirgeyen akustik - zemin ve duvar yüzeyleri,
 - Esnek zemin,
 - Arka plan gürültü düzeylerini en aza indirme,
 - Destek köpeklerine izin verme.
- Baston gibi unsurlardan destek alarak yürüyebilenler için düzenlemeler.
 - Kullanışlı park alanları,
 - Girişe açılan yüzeyler,

- Seviyedeki asgari değişiklikler,
- Korkuluk,
- Otomatik kapılar,
- Asansörler,
- Merdiven asansörleri,
- Platform asansörleri,
- Dolaşım alanlarında oturma alanları,
- Korkuluklu tuvalet,
- Kumandaların konumu (eğilmeyi önlemek için).
- Tekerlekli sandalyedeki bireyler için düzenlemeler:
 - Park alanları,
 - Kaplanmış yüzeyler,
 - Girişlerde engelsiz ilerleyebilme yolları
 - Rampalar,
 - Asansörler,
 - Merdiven asansörleri,
 - Platform asansörleri,
 - Düşük sayaçlar,
 - Geniş kapılar,
 - Tuvaletler / değişen alanlar,
 - Tekerlekli sandalye kullananlar ve refakatçileri için oturma alanlar.
- El ve kol gibi bir uzuvlarında ortopedik yetersizlik olanlar için düzenlemeler:

- Kapıları açma kuvvetinin azaltılması,
- Otomatik kapılar,
- Tasarım anahtarları ve kumandaları,
- Merdiven / koridorların her iki yanına korkuluk sağlanması,
- Sıhhi tesisat armatürleri,
- El kurutucuları.
- Destek için bir yardımcıya ihtiyaç duyanlar için düzenlemeler:
 - Görevli birey veya yardımcı köpek için asansör alanı,
 - Tuvalet veya alt değiştirme alanı,
 - Tekerlekli sandalye kullanıcısının refakatçisi veya yardımcı köpek için ayrılan özel alan.
- Zihinsel yetersizliği olanlar için düzenlemeler:
 - Öğrenme güçlüğü çeken kişilere yardımcı personel,
 - Algı, sezgi, akıl yürütme ve hafıza zayıflıkları olanlar için özel sergi ve etkinlikler.
- Özel gereksinimli bireyler için acil durum düzenlemeleri:
 - Sığınma alanları ve dikey dolaşım,
 - Yangın tahliye asansörleri,
 - Sesli ve görsel yangın alarmları,
 - Genel seslendirme sistemi,
 - Yönetim planlaması,
 - Kaçış yollarının göstergesi.

2.3.5. Erişilebilir Müze İçin Ölçütler

Özel gereksinimli bireyler de her birey gibi rahat hareket etme özgürlüğüne sahiptir. 1973 Rehabilitasyon Yasası ile her türlü özel gereksinimli bireyi kapsayan düzenlemelerle, mimari değişikliklerin gerekliliğine vurgu yapılmıştır (McKenzie, 1979, s. 5). Yine, bu bireylerin desteksiz hayat sürmelerini, hayatın tüm alanlarında aktif katılım sağlayabilmelerini, diğer bireylerle eşit koşullarda fiziki ve sosyal çevreye, bilgi ve iletişim olanaklarına, hem kırsal hem de kentsel alanlarda halka açık diğer tesislere ve hizmetlere erişebilirliği sağlayabilmek için uygun tedbirler alınması gerekliliğinden bahsedilmiştir (Milletlerarası Sözleşme, 2009). Ülkemizde ise erişilebilir mekânlar için genel olarak Türkiye Standartları Enstitüsü 9111 numaralı “Özürlü İnsanların İkamet Edeceği Binaların Düzenlenmesi Kuralları ve Türkiye Standartları Enstitüsü 12576 numaralı” Şehir içi yollar kaldırım ve yaya geçitlerinde ulaşılabilirlik için yapısal önlemler ve işaretlemelerin tasarım kuralları” dikkate alınmaktadır. Bu standartlara göre müzelerin bina girişi ve giriş kapısı, müze bina içi yatay dolaşım, müze içi dikey dolaşım ve sergi mekânında erişilebilirlik kuralları aşağıda başlıklar halinde verilmiştir.

2.3.5.1. Müzenin Bina Girişi ve Giriş Kapısı

Bir yapının engelli bireyler tarafından etkin bir biçimde kullanabilmesi yapının girişinden başlamaktadır. Erişilebilir giriş olarak da tanımlanabilecek bu girişler toplu taşıma duraklarına, engelli otopark alanlarına yakın olmalı; girişe giden yaya yolları, yaya geçitleri engelli bireylerin rahatlıkla ulaşabileceği nitelikte olmalıdır. Girişe giden güzergâhta dikkat edilmesi gereken hususlar şu şekilde sıralanabilir (Engelsiz Müze Rehberi, 2015):

- Güzergâh en az 92 cm genişliğinde olmalıdır,
- 15 cm’ den daha yükseğe çıkan rampaların her iki yanında korkuluk düzenlemelidir,
- Korkuluklar rampa yüzeyinden 86,5 cm kadar olmalıdır,

- Rampaların kenarlarında kenar korumaları en az 5 cm yükseklikte düşünölmelidir,
- Giriş yolu üzerinde yüksekliği 2030 mm den alçak olan aydınlatma elemanı ya da sarkan tabela vb. donatı bulunmamalıdır,
- Alçak tabelalar vb. gibi nesnelerin, beyaz bastonla fark edilmesine olanak verecek yüksekliklerde olmasına ve yürüyüş yolunu engellememesine dikkat edilmelidir,
- Kot farkı oluşturan merdivenlerde korkuluk düzenlemesi ihmal edilmemelidir,
- Rampaların genişliği en az en 91,5 cm olmalıdır.

Engellilerin müze binası ana girişini kullanmalarına dikkat edilmelidir. Zorunlu olan durumlarda engelliler için ayrı bir giriş planlanabilir. Engelliler için ayrı bir giriş kullanılacaksa aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir (Engelsiz Müze Rehberi, 2015):

- Bu girişlerin tabelalar ile ulaşılabilir güzergâh üzerinde işaretlenerek yönlendirilmeleri sağlanmalıdır,
- Yeterli manevra alanının olması, kapının ulaşılabilirlik düzenlemelerine uygun olması gerekmektedir,
- Ana girişlerden alternatif girişe yönlendirici tabelalar düzenlenmeli ve bu girişlerin her zaman açık olması sağlanmalıdır,

Binaların girişleri TS 12576'da ayrıntılı olarak yapılandırılmıştır (Türk Standartları Enstitüsü, 2012):

- Binaların ana girişleri yaya kaldırımından itibaren engelsiz olmalıdır,
- Bina girişi önünde geniş giriş sahanlığı bulunmalıdır,
- Bina girişi kaygan olmayan sert malzemeden yapılmalı ve iyi aydınlatılmalıdır,
- Bina girişleri merdivenli olması halinde özörlöülerin kullanabileceği eğimde rampa yapılmalıdır. Rampaların başında ve sonunda ayrı dokuda sahanlık bulunmalıdır,

- Kamu binalarıyla ticarî bina girişlerinde özörlölerün kullanacağı giriş ve çıkışlar uygun işaret veya sembolle belirtilmelidir.

Rampa ve sahanlıklar engelli bireyler için yapılan mimari düzenlemelerin önemli noktalarından biridir. Rampa ve sahanlıklarla ilgili düzenlemeler TS9111’de belirtilmiştir. Buna göre (Türk Standartları Enstitüsü, 2011):

- Farklı seviyelerdeki yerler birbirine rampalarla bağlanmalıdır. Rampa yüzeyleri sert, tabii, kaymaz ve düzgün olmalıdır,
- Bina girişlerine yakın rampalar 1/12 (yaklaşık 5°)’den daha dik olmamalıdır. Rampaların uzunluğunun 6000 mm’ den fazla olmaması tavsiye edilir. 1/15 ve 1/12 (yaklaşık 4° ve 5°) arasındaki eğim için rampa uzunluğu en fazla 10000 mm olmalıdır. Rampalar ve ona yakın yerlerin üstü kapalı değilse; suyun yürüme yüzeylerine birikmesini önleyecek şekilde eğim verilmelidir,
- Tekerlekli sandalye kullanan özörlöler için rampaların korunmasız tarafına en az 50 mm yüksekliğinde koruma bordürü döşenmelidir,
- Rampaların başında ve sonunda sahanlıklar bulunmalıdır. Sahanlıklar aşağıdaki özelliklerde olmalıdır. Genelde sahanlığın en az genişliği, rampanın en geniş yeri kadar olmalıdır. Eğimi 1/20 ve 1/12 arasında (yaklaşık 3° ve 5°) olan her rampada genişliği en az 1000 mm x 1200 mm olan bir sahanlık bulunmalıdır,
- Rampa sahanlıkta yön değiştiriyorsa sahanlık en az 1525 mm x 1525 mm olmalıdır”.
- Sahanlıkta kapı girişi varsa kapı önündeki bölge tekerlekli sandalye kullanan kişinin manevra yapmasına imkân verecek boyutta olmalıdır,
- Görme özörlöler için sahanlıklar rampa ile zıt renkli olabilir,
- Rampa yatay uzunluğu 1830 mm’den uzun veya rampa yüksekliği 150 mm’den fazla ise rampanın her iki tarafında tırabzan bulunmalıdır,

- Tırabzanlar rampanın başlangıcından en az 300 mm önce başlamalı ve bitiminden itibaren en az 300 mm devam etmelidir,
- Duvar ile tırabzan arası mesafesi 38 mm olmalıdır. Tırabzan bir girinti içine yerleştirildiğinde girinti en fazla 75 mm derinlikte olmalı ve tırabzan üzerinden en fazla 455 mm devam etmelidir,
- Küpeşte kavrama yüzeyi sürekli olmalı, tırabzan babası veya diğer engellerle kesintiye uğramamalıdır,
- Küpeşterler kolayca tutulabilecek özellikte olmak üzere farklı şekillerde biçimlendirilebilir,
- Küpeşterlerin çapı veya genişliği 32 mm-38 mm arasında olmalıdır,
- Küpeştenin en üst noktası rampa yüzeyi üzerinden 760 mm - 865 mm arasında olmalıdır,
- Trabzan, duvar veya trabzana bitişik diğer yüzeylerde çıkıntı ve pürüzler olmamalıdır,
- Görme engelliler tarafından kolayca fark edilebilmesi amacıyla trabzan rengi yan duvar rengi ile farklılık göstermelidir,
- Trabzanlar dayanan bir kişinin vücut kütleini çekebilecek şekilde duvara emniyetle tutturulmuş olmalıdır.

2.3.5.2. Müze Bina İçi Yatay Dolaşım

Binaların iç mekânlarında kat içi yatay dolaşımla ilgili düzenlemeler de TS 9111 çerçevesinde belirtilmiştir. Bu düzenlemelerin bina içinde koridor hol ve odalarda uygulanmasıyla tekerlekli sandalye kullanıcılarının hizmetlere tam ulaşabilirliği sağlanmış olacaktır (Türk Standartları Enstitüsü, 2011):

- Tekerlekli sandalye kullananların çoğu, bahçe kapısı ve benzeri yerlere önden gireceklerse, 760 mm'lik net genişlik gereklidir. Tekerlekli sandalye kullanan kişi

binaya yabancıysa, trafik çoksa, ani ve seri hareketler gerekiyorsa, daha fazla genişlik gereklidir. Bu durumda en az genişlik 815 mm olmalıdır. Bununla birlikte geçilecek yerin derinliği 60 mm'den fazla ise genişlik en az 915 mm olmalıdır,

- Yürüme engelliler için en az 815 mm'lik net genişlik yeterli ise de rahat bir yürüyüş için, bu, en az 915 mm olmalıdır. Aşağı doğru geniş bir açıyla açılan koltuk değnekleri dar geçitlerde tehlikelidir. Bu yüzden bütün engelliler için geçitlerin genişliğinin en az 915 mm olması tavsiye edilir,
- Vücutça sağlam kişilere kışlık giysileri içinde yürürken 815 mm'lik bir genişlik gereklidir. 815 mm'ye hem her iki taraftan kolun sallanma açıklığı olan 51 mm hem de objelerle (engel ve/veya çıkıntı) veya diğer yürüyenlerle uygun açıklık mesafesi olan 25 mm (her iki taraftan) dahildir,
- Tekerlekli sandalye kullananlarla yürütme cihazı kullananlar için kısa mesafelerde 815 mm'lik genişlik yeterlidir. Eğer iki yönlü geçiş varsa rahat bir trafik için 1625 mm gereklidir. Böyle yerlerde genişlik en az 1525 mm olmalıdır. 1525 mm'den daha dar olan yerlerde iki tekerlekli sandalye yanyana geçemeyebilir,
- 1220 mm'lik bir genişlik, normal yürüyebilen bir kişinin yürüyemeyen veya kısmen yürüyebilen bir kişi ile yan yana geçebilmesi için gerekli en az genişliktir,
- Tekerlekli sandalyenin 180° dönüşü için gerekli genişlik en az 1525 mm'dir,
- Duran veya hareket eden bir tekerlekli sandalye için gerekli net zemin veya döşeme alanı 760x1220 mm'dir. Tekerlekli sandalye kullananlar için net döşeme veya zemin alanı bazı nesneler altında gerekli olan diz alanının bir kısmını da kapsayabilir,
- Bir tekerlekli sandalye için net döşeme veya zemin alanının tamamen engelsiz bir kenarı kullanım rotası veya diğer tekerlekli sandalyenin net döşeme alanı ile bitişik olabilir,

- Net döşeme mesafesi nesnelere sadece önden yaklaşıma müsaade ettiğinde önden yaklaşım için müsaade edilen yerden yükseklik en fazla 122 cm, en az 38 cm olmalıdır,
- Kolay açılabilmesi amacıyla kapılar, koridor eksenine dik olarak açılmalıdır,
- Görme bozukluğu olan kişilerin kapıları görebilmesi için, kapı ve kasası bitişik duvar ile farklı renkte olmalıdır. Camdan yapılmış veya cam takılmış kapılar, göz seviyesinin biraz altında renkli bir bant veya çerçeve ile işaretlenmelidir,
- Görme özürllülere odaları tanımada kolaylık sağlamak amacıyla, kapı üzerine kabartma olarak yazılacak ve yerden yüksekliği kapı kolu hizasında olan harf veya rakamlar, Dokunulur ve Görülür Kontrol İndikatörleri ölümünde belirtilen standartlara uygun olmalıdır”.
- Kapı 90° açıldığında kapı net genişliği en az 81,5 cm olmalıdır,
- Açıklık derinliği 61 cm’den fazla olduğunda genişlikler tekerlekli sandalye geçiş genişliklerindeki standartlar dikkate alınarak yapılmalıdır,
- Bina içi ulaşımında sık sık farklı düzenlemelere gidilmemeli, donatılar sabit tutulmalıdır. Sergi tasarım değişikliklerinde bu durum göz önünde bulundurulmalıdır,
- Gereksiz girinti ve çıkıntılardan kaçınılmalıdır. Yapılması mecburi olan girinti veya çıkıntıların (kolon vb.) köşeleri yuvarlatılmalıdır,
- Baş üstünde bulunan engeller, yerden en az 203 cm yükseklikte yer almalıdır,
- Bina içindeki koridorların engelsiz net açıklığı en az 81,5 cm olmalıdır,
- Sirkülasyon alanlarındaki veya engel bulunan yerlerdeki tekerlekli sandalye kullanan veya yürüme özürllü olan kişilerin geçiş genişlikleri ve tekerlekli sandalye için gerekli manevra alanları ve açıklıkları tekerlekli sandalye geçiş genişlikleri standartlarına uygun olmalıdır.

2.3.5.3. Müze İçi Dikey Dolaşım

Müze içinde dikey dolaşımı sağlayan asansörler ve merdivenler TS 9111'de yapılması gerekli görülen düzenlemelere göre tasarlanmalıdır (Türk Standartları Enstitüsü, 2011):

- Asansör işlemleri otomatik olmalıdır. Her kabin yük sıfırken 13 mm toleransla kat seviyesinde durabilmelidir,
- Asansör kabini önünde, kullanım amacına uygun yeterli alan bırakılmalıdır (Örneğin, 8 kişilik asansör önünde en az 152,5 mm x 1525 mm'lik bir alan yeterlidir),
- Kabin tekerlekli sandalye kullananlar için; tekerlekli sandalye kabin içine girebilecek, kontrole erişmek için manevra yapabilecek şekilde olmalıdır,
- Kabin içinde, yerden 85 cm - 90 cm yükseklikte tutunma bantları olmalıdır. Kabin zemini tutan halılarla kaplı olmamalıdır. Kabin içinde telefon bulundurulması ve açılır-kapanır küçük bir oturma yeri bulunması tavsiye edilir,
- Otomatik asansörlerde otomatik açma-kapama cihazı 12,5 cm ile 73,5 cm yükseklik arasında, kapıdan gecen bir engel karşısında harekete geçecek şekilde düzenlenmelidir. Bu cihaz en az 20 saniye etkin kalmalıdır,
- Çağırma işleminin yapıldığı ve çağırmaya cevap alındığı düğmelerden görünmelidir. Çağırma düğmelerinin orta noktası yerden 106,5 cm yükseklikte olmalıdır. Çağırma düğmelerinin en küçük boyutu en az 1,9 cm olmalıdır. Yukarı çıkışı gösteren düğme üstte olmalıdır,
- Görme sinyalleri şu şartları sağlamalıdır. İniş-çıkışı gösteren düğmelerin” orta noktası yerden en az 183 cm yükseklikte olmalıdır. Görme elemanlarının en küçük boyutu en az 6,3 cm olmalıdır. Sinyaller çağırma düğmelerinin yakınından görülebilmelidir.

İç mekân merdivenler ve merdiven asansörleri ile ilgili düzenlemeler TS 9111'de aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Türk Standartları Enstitüsü, 2011):

- Merdivenler, asansör veya rampanın yanında ilave olarak bulunmalıdır. Görme özürlülerin kullandığı binalarda, merdivene yandan yaklaşılmasını sağlamak amacıyla merdiven yürüyüş istikametine dik olarak konmalıdır. Bu yapılamıyorsa uygun malzeme ve donanımlarla merdiven başlangıcı çok iyi belirtilmelidir,
- Basamaklar merdiven tasarımında derinlik ve yükseklik olarak birbirine uygun olmalıdır (1 genişlik + 2 rıht = 60 cm). Basamak genişliği yaklaşık 300 mm olmalı, rıhtlar 15 cm'den daha yüksek olmamalıdır. Düşme tehlikesini azaltmak için açık ve çıkıntılı uçlu basamak tasarımından kaçınılmalıdır,
- Basamak ucu yuvarlatıldığında yarıçapı 1,3 cm'den büyük olmamalıdır. Basamak yüksekliği eğimli olduğunda, eğimin alt tarafı yatay yüzeyle en az 60°'lik açı yapmalıdır. Eğim çıkıntısı 3,8 cm'den fazla olmamalıdır,
- Görme bozukluğu olan insanlar için, bir kat merdiven basamaklarının, alt ve üst basamaklarında veya sahanlıklar arasında veya her basamağın ön kenarında farklı renkler kullanılmalıdır,
- Uzun ve dik merdivenler 8-10 basamakta bir sahanlıkla kesilmelidir”.
- “Merdivenin her iki yanında trabzan bulunmalıdır,
- Trabzan bir girinti içine yerleştirildiğinde girinti en fazla 75 mm derinlikte olmalı ve trabzan üzerinden en fazla 455 mm devam Küpeşte sürekli olmalı, engellerle kesilmemelidir. Trabzanlar kolayca tutulabilecek özellikte olmak üzere farklı şekillerde biçimlendirilebilir. Çapı veya genişliği 32 mm-38 mm arasında olmalıdır Küpeşte en üst noktası zeminden 1000 mm, basamak üzerinden 850 mm yükseklikte olmalıdır,
- Trabzan ve duvar ve trabzana bitişik diğer yüzeylerde çıkıntı ve pürüzler olmamalıdır. Görme özürlüler tarafından kolayca fark edilebilmesi amacıyla trabzan rengi yan duvar rengi ile farklılık göstermelidir.

2.3.5.4. Sergi Mekânında Erişilebilirlik

Engelsiz sergi tasarımı, serginin kavramsal olarak geliştirmeye başlandığı süreden, uygulama sürecine kadar tüm sergi kurgusunda göz önünde bulundurulmalıdır. Sergi mekânında dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır (Engelsiz Müze Rehberi, 2015):

- Belirlenen dolaşım yolu döşeme veya duvarı üzerinde farklı renk ve malzemeler kullanılmalıdır,
- Dolaşım alan genişliği 90 cm'den az olmamalı, çift taraflı sergileme durumunda alan genişliği en az 120 cm olmalıdır. Tekerlekli sandalye için 180 derecelik manevra alanı bırakılmalıdır,
- Engelliler için düzenlenmiş olan giriş, çıkış, dinlenme alanları ve tuvaletleri gösteren uluslararası işaretlerle yönlendirmeler yapılmalıdır,
- Engelliler için düzenlenmiş olan giriş, çıkış, dinlenme alanları ve tuvaletleri gösteren uluslararası işaretlerle yönlendirmeler yapılmalıdır,
- Engelliler için sergi dolaşım alanlarında dinlenmek için oturma alanları düzenlenmelidir,
- Büyük sergileme alanlarında birden fazla çıkış kapısı olmalıdır. Engelli istediği zaman kolaylıkla mekânı terk edebilmelidir,
- Tüm bina içindeki alarm sistemleri görme engelliler için sesli, sağırılar için ışıklı olmalıdır,
- Zemin yönlendirmeleri sergi alanı ve bina genelini kapsamalıdır. Sergi alanındaki koleksiyona belirlenen sıralama ile gezebilmeleri sağlanmalıdır,
- Sergilenecek nesneler insanların görme seviyeleri düşünülerek yerleştirilmelidir,
- Küçük nesneler zeminden 101,5 cm yukarıda olmamalıdır. Tekerlekli sandalye kullanan yetişkin bir erkeğin görüş seviyesi 109 cm ile 129,5 cm arasındadır,

- Nesnelerin arka plan tasarımı basit olmalıdır. Nesnelerin karmaşık arka planda (bir arkeolojik nesnenin büyük bir fotoğrafın önüne yerleştirilmesi gibi) sergilenmesi görme seviyesi düşük olan izleyicilerin nesneyi algılamasını engeller,
- Vitrinlerin en üst seviyesi 91,5 cm olmalıdır,
- Sergi bariyerlerinin en üst seviyesi 914 mm olmalıdır,
- Sergilenen nesneler ve kullanılan renkler arasında kontrast olmalıdır,
- Özellikle düşük ışık seviyeleri kullanılan sergide buna özellikle dikkat edilmelidir. Renkler arasında %70 kontrast olmalıdır,
- Küçük nesneler önce büyük nesneler arkada sergilenmelidir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde sırasıyla araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, verilerin toplanmasına, veri toplama araçlarına, veri toplama aracının geliştirilmesine ve verilerin analizine yönelik bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama araştırmasıdır. “Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır” (Karasar, 2008, s. 77).

Araştırmada, özellikle nicel veri toplama yöntemlerinden biri olan anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından uzman görüşleri alınarak yapılandırılmış anket formu hazırlanmıştır. Büyüköztürk’e göre (2005, s. 137) yapılandırılmış anket, cevaplayıcıya göre olası cevap seçeneklerinin verildiği soru türüdür. Yapılandırılmış sorular cevaplayıcıya, soruları güvenilir ve hızlı bir şekilde cevaplandırabilme, araştırmacıya da hızlı ve güvenilir bir şekilde analiz edebilme fırsatı tanımaktadır.

Anketin uygulanabilmesi için T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığından gerekli izinler alınmıştır (EK 2).

3.2. Evren ve Örneklem

Müzelerin fiziki koşullarının özel gereksinimli bireylere uygunluğunu ve müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik düzenlenen müze eğitimi durumunu müze personellerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda saptamak amacıyla gerçekleştirilen çalışmanın evrenini, araştırmacının ikamet ettiği il olması, araştırmacıya kolaylık sağlaması nedeni ile Ankara ilinde yer alan, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı müzelerde çalışan personeller oluşturmaktadır.

Ankara ilinde yer alan, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Gordion Müzesi, Roma Hamamı Müzesi, Etnografya Müzesi ve Cumhuriyet Müzesi olmak üzere beş müze bulunmaktadır. Müze yetkililerinden alınan bilgiye göre bu beş müzede toplam 302 personel bulunmaktadır. Tarama araştırmalarda minimum %10 örneklem alınabileceği (Arlı ve Nazik, 2003 Aktaran Hocoğlu, 2009, s. 77) bilgisinden yola çıkarak örneklem büyüklüğünün en az 32 olması gerektiği saptanmıştır. Ancak popülasyonun küçük olması dikkate alınarak en az 60 müze personeline ulaşılması kararlaştırılmıştır. Bu doğrultuda evrende yer alan bütün müze personelleri listelenmiş, kaç personel seçileceği (yaklaşık en az 60) kararlaştırılmıştır. Sonra evrendeki personel sayısı kararlaştırılan örneklem sayısına bölünerek "örneklem aralığı" belirlenmiştir. Bir sayısı ile örneklem aralığı sayısı arasından, yine şans yoluyla bir numara seçilmiş ve seçilen bu sayıdan başlanarak listede her aralık sayısı kadar ilerlendiğinde rastlanan müze personeli alınarak örneklem oluşturulmuştur.

Araştırmanın örnekleme, olasılıklı örnekleme yöntemlerinden biri olan sistematik örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Böylece araştırmanın örneklem sayısı 60 müze personeli olarak belirlenmiştir. Ancak 8 müze personelinin izinde olmaları, çalışmaya katılmak istememesi gibi nedenler ile 52 müze personeline ulaşılabilmektedir. Böylece araştırmanın örnekleme 52 müze personelinden oluşmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Anket formu uygulanmadan önce alan uzmanı ile anket formunun kapsam geçerliği incelenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığında anket formunun müzelerde uygulanması için gerekli yasal izin alınmıştır (EK 2). Anket formunun geliştirilmesi için ilk önce T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Bursa ili içerisindeki müzelerde çalışan müze personellerine 28/08/2017–13/10/2017 tarihleri arasında araştırmacı tarafından anket formu uygulanmıştır. Elde edilen veriler ışığında uzman görüşleri alınarak güncellenen anket formları, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığında bağlı Ankara ili içerisindeki müzelere 02/11/2017–29/11/2017 tarihleri arasında, müze personellerine, araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Araştırmada veri toplama tekniği olarak anketin seçilme nedeni hem zaman ve maliyet tasarrufu sağlamak hem de araştırmanın yürütülmesinin ve istatistiksel analizin daha kolay gerçekleşeceğinin düşünülmesidir.

Uygulanan anket formu sonucunda elde edilen veriler uzman tarafından, frekans ve yüzdelik dağılımları hesaplanarak, grafikselleştirilmiştir.

3.4. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmacı, araştırma konusunun belirlenmesinin ardından araştırmaya yönelik kaynak taramasına başlamıştır. Bu doğrultuda, Türkiye’deki birtakım üniversite kütüphaneleri, YÖK (Yüksek Öğrenim Kurumu) Dokümantasyon Merkezi arşivi, konuyla ilgili yerli ve yabancı çeşitli internet sayfaları ve veri tabanları araştırılmış, ilgili kişilerle görüşülmüştür. Araştırma süreci içerisinde elde edilen yabancı kaynakların çevirisi yapılmış ve diğer bilgiler de göz önünde bulundurularak anket formu soruları oluşturulmuştur. Tez danışmanı, Bülent SALDERAY ile yapılan görüşmede anket formunun içeriğinde yer alan sorular düzenlenmiştir. Anket formunun uzman görüşlerine göre geliştirilmesi için müze

personellerinin de görüş ve önerilerine yer verilmesi planlanmıştır. Bu doğrultuda; uzman görüşlerine dayalı olarak anket formunun geliştirilebilmesi için T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığından alınan yasal izinle, Bursa ili içerisindeki Arkeoloji Müzesi, Türk İslam Eserleri Müzesi, Atatürk Evi Müzesi, Mudanya Mütareke Evi Müzesi, 17. YY Osmanlı Evi Müzesi ve Yenişehir Şemaki Evi Müzelerinde çalışan personellere anket formu uygulanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda, anket formu tekrar uzman görüşleri göre yeniden yapılandırılmıştır.

Alanda çalışan müze personelinin görüşleri doğrultusunda yapılandırılan anket formu, akademik yeterliliği olan uzmanlara da gösterilmiş ve görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda; özel eğitim alanında Doç. Dr. Banu ALTUNAY, Yrd. Doç. Dr. Eylem DAYI tarafından madde 4, 6, 9, 12 ve 13'te düzenlemeler yapılması gerektiği belirtilmiştir. Sanat eğitimi alanından Doç. Dr. Meltem KATIRANCI tarafından madde 14'te yer alan içeriğin ayrı bir madde haline getirilmesi veya çıkarılması yönünde düzenleme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Müze eğitimi ve sanat eğitimi alanından Prof. Dr. Serap BUYURGAN tarafından madde 3, 18, 19, 20, 22, 28, 29'da ve anket formu bölüm başlıklarında düzenlemeler yapılması gerektiği belirtilmiştir. Tez danışmanı Bülent SALDERAY ile yapılan görüşmeler ışığında anket formunun içeriğinde yer alan sorular tekrar düzenlenmiştir. Uzman görüşlerine dayalı olarak geliştirilen anket formunun son değerlendirilmesi için konu ile bağlantılı farklı disiplinlerden iki uzmana gösterilerek Arkeolog Tolga ÇELİK ve sanat eğitimcisi Didar Ezgi ÖZDAĞ tarafından da tekrar görüşler alınmıştır.

Bu doğrultuda; araştırmanın amaçlarına uygun altı bölümden oluşan, 29 maddelik, uzman görüşlerine dayalı olarak hazırlanan bir anket formu (EK 1) geliştirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve elde edilen verilerin analizinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 14.0 programı kullanılmıştır.

Beş Farklı müzede elli iki müze personelinden alınan verilere, güvenilirlik testi uygulanmıştır. Müze personeline sorulan her bir maddenin yüzde ve frekans dağılımları alınarak grafikselleştirilmiştir.

Araştırmada, alt amaçlar doğrultusunda elde edilen veriler, on farklı tablo halinde ifade edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde alt problemlerin çözümlemesi yapılmış ve çözümlemelere dayalı bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Müzelerin Özel Gereksinimli Bireyler İçin Fiziksel Yapılanma Açısından Varlığı

Müzelerin özel gereksinimli bireyler için fiziksel yapılanmanın varlığına ilişkin ölçekte yer alan maddelerin frekans ve yüzdelik değerleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Müzenizde Özel Gereksinimli Bireylere Yardım Sağlamak Amacıyla Gerekli Fiziksel Destekleyici Araçların Varlığı

	Rampa		Engelsiz Geçiş Yolları		Asansörler		Kulaklık		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Var	17	32,70	8	15,40	13	25	2	3,82	40	76,92
Yok	0	0	0	0	0	0	0	0	12	23,08
Toplam	17	32,70	8	15,40	13	25	2	3,82	52	100,0

Tablo 1 incelendiğinde müze personellerinin anketteki (14. madde) “Müzenizde özel gereksinimli bireylere yardım sağlamak amacıyla gerekli fiziksel destekleyici araçlar var mıdır?” sorusuna oldukça yüksek bir oranda %76,92 (f 40) var olduğu yönünde görüş belirtildiği görülmektedir. (14.1. madde) “Müzenizde özel gereksinimli bireylere yardım

sağlamak amacıyla gerekli fiziksel destekleyici araçlar varsa belirtiniz.” sorusunda yer alan, özel gereksinimli bireylere yardım sağlamak amacıyla gerekli fiziksel destekleyici araçlardan “rampa” olduğunu söyleyenlerin %32,70 (f 17) ile en yüksek oran olduğu görülürken “asansörler” olduğunu söyleyenlerin %25 (f 13) ile ikinci en yüksek oranda olduğu görülmektedir. “Engelsiz geçiş yolları” olduğunu söyleyenler %15,40 (f 8), son olarak ise oldukça düşük bir oranda, “kulaklık” olduğunu söyleyenler %3,82 (f 2) oranında görülmektedir. Ayrıca özel gereksinimli bireylere yardım sağlamak amacıyla gerekli fiziksel destekleyici araçlar olmadığını söyleyenlerin %23,08 (f 12) oranında olduğu görülmektedir.

Bu doğrultuda Tablo 1’de ortaya konulmuş sonuçlar ile konuya ilişkin alanda yapılmış diğer çalışmalar göz önüne alındığında çıkan sonuçların paralellik gösterdiği görülmektedir. Ortaya çıkan bu paralellikten hareketle (14. ve 14.1. madde) özel gereksinimli bireylere yardım sağlamak amacıyla gerekli fiziksel destekleyici araçların müzelerde olmasının gerekliliğine ilişkin, McKenzie (1979, s. 4) tarafından yapılmış benzer bir araştırmada, Amerika Birleşik Devletleri’nin 1968 tarihli Engeller Yasası’nda da yer alan, inşa edilen veya yenilenen tüm binalarda mimari erişilebilirliğin olması gerektiği; rampalar, kaldırım taşları, asansörler, geniş tuvalet tezgahları ve daha fazlası dahil olmak üzere erişilebilirlik standartlarına uygun şekilde binalarda uygulanması gerektiğinden bahsetmiştir. Yine 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun metninde, kamu hizmeti için kullanılan resmî binalar, sinema, tiyatro, opera, müze, kütüphane, konferans salonu gibi kültürel yapılarda, özel gereksinimli bireylere yönelik düzenlemelerin yapılması (Resmi Gazete, 2005) zorunlu hale getirilerek, fiziksel yapılanmaya dikkat çekilmiştir. (14.1. madde) özel gereksinimli bireylere yardım sağlamak amacıyla gerekli fiziksel destekleyici araçlardan “rampa”nın önemine yönelik olarak Heath (1976, s. 57) özel gereksinimli bireylerin müzede rampa olduğunu bilmeden gidemeyeceğini, çok az insanın bir yabancıdan yardım isteyerek kata çıkmasını isteyecek kadar cesur olabileceğinden ayrıca sadece özel gereksinimli bireyler için değil diğer ziyaretçiler içinde

rahat erişilebilir tesislerin olmasının gerekliliğinden bahsetmektedir. Rampalar olmadığı takdirde, bu bireyler binaya erişimde zorluklar yaşayacaktır. Özel gereksinimli bireylere yardım sağlamak amacıyla gerekli fiziksel destekleyici araçlardan “asansörler”den, müze düzenlemeleri içerisinde yer alması gereken öğeler içerisinde maddeler halinde bahsetmiştir. Asansörler olmadığı takdirde bu bireyler, müze içerisinde yer alan katlara çıkarken problemler yaşayacaktır. Özel gereksinimli bireylere yardım sağlamak amacıyla gerekli fiziksel destekleyici araçlardan “engelsiz geçiş yolları” hakkında özel gereksinimli bireylerin yaşamın tüm kesimlerine uyumlarının sağlanmasının önemini ifade eden Artar ve Karabacakoğlu (2003), müzeler ve diğer turistik alanlarda genel ve teknik düzenlemeler içerisinde engelsiz geçiş yollarının öneminden bahsetmiştir (Artar ve Karabacakoğlu, 2003 Aktaran Özoğul ve Baran, 2014, s. 1160). Özel gereksinimli bireylere yardım sağlamak amacıyla gerekli fiziksel destekleyici araçlardan “kulaklık”ların, müzelerin hizmetleri açısından ele alan Kusayama (2005), Japonya’daki pek çok müzede bulunmadığından (%3,7) bahsetmiştir. Kulaklıklar yer almadığı takdirde müzeyi ziyaret eden özel gereksinimli bireyler, ziyaret sırasında gerekli bilgiye sahip olamadan gezilerini sonlandıracak ve memnuniyetsiz bir şekilde ayrılacaklardır (Kusayama, 2005 Aktaran Şen vd., 2014, s. 6).

Belirtilenler doğrultusunda, müze personellerinin, hizmet verdikleri müzelerde bulunan mevcut fiziki donanımlar, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, üstlendikleri görevler ve çalışma alanları, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Ziyarete gelen özel gereksinimli bireylerin fiziksel destekleyici araçları kullanma sıklığı, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca, fiziksel destekleyici araçlara yönelik talepler ve yine özel gereksinimli bireylerin müze ziyaretleri sırasında ortaya çıkan tutum ve davranışlar müze personellerinin görüşlerinin oluşmasında rolü olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte, müze binasının yapısal özellikleri nedeniyle ortaya çıkan düzenlemelerin, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir.

4.2. Müzelerin Özel Gereksinimli Bireyler İçin Fiziksel Kullanım Alanları Açısından Varlığı

Müzelerin özel gereksinimli bireyler için fiziksel kullanım alanlarının varlığına ilişkin ölçekte yer alan maddelerin frekans ve yüzdelik değerleri sunulmuştur.

Tablo 2

Müzelerin Özel Gereksinimli Bireyler İçin Fiziksel Kullanım Alanlarının (Tuvalet, Park Yeri ve Objelerin Rahat Görülebilmesi İçin Yeterli Aydınlatma) Varlığı

		Frekans	Yüzdelik(%)
Park Yeri	Var	22	42,3
	Yok	30	57,7
	Toplam	52	100,0
Tuvalet	Var	21	40,4
	Yok	31	59,6
	Toplam	52	100,0
Yeterli Aydınlatma	Var	51	98,1
	Yok	1	1,9
	Toplam	52	100,0

Tablo 2 incelendiğinde müze personellerinin anketteki (8. madde) “Özel gereksinimli bireyler için ulaşım kolaylığı sağlayacak park yeri var mıdır?” sorusuna var olduğu yönünde %42,3 (f 22) oranda görüş belirtildiği, olmadığı yönünde ise %57,7 (f 30) yüksek sayılabilecek oranda görüş belirtildiği görülmektedir. (11. madde) “Müzenizde özel gereksinimli bireylerin kullanabilmesi için yapılmış tuvalet var mıdır?” sorusuna var olduğu yönünde %40,4 (f 21) oranda görüş belirtildiği, olmadığı yönünde ise %59,6 (f 31) oldukça yüksek sayılabilecek oranda görüş belirtildiği görülmektedir. (13. madde) “Müzenizde bulunan objelerin rahat görülebilmesi için yeterli aydınlatma var mıdır?” sorusuna var olduğu yönünde %98,1 (f 51) çok yüksek oranda görüş belirtildiği, olmadığı yönünde ise %1,9 (f 1) oranda görüş belirtildiği görülmektedir.

Bu doğrultuda, Tablo 2’de ortaya çıkan sonuçların konuya ilişkin alanda yapılmış diğer çalışmalar ile paralellik göstermediği görülmektedir. Ortaya çıkan bu durumdan hareketle, (8. madde) özel gereksinimli bireyler için ulaşım kolaylığı sağlayacak park yerinin

olmasının gerekliliğine ilişkin, “Engelliler İçin Evrensel Standartlar Kılavuzu” nda, yol kenar parkına izin verilen yollarda özel gereksinimli bireyler için de yeterli sayıda park alanları tesis edilmesi, Otopark Yönetmeliğinin 4. Maddesine göre, umumi bina ve bölge otoparkları ile genel otoparklarda birden az olmamak şartıyla bu bireyler için tüm tesisteki park yeri sayısının %5’i kadar otopark yeri ayrılması gerektiğinden bahsedilmiştir (EESK, 2013). Bu nedenle müzelerde özel gereksinimli bireyler için ayrılan park alanlarının olmaması, onların ulaşabilirlikte zorluk yaşamalarına neden olacaktır. (11. madde) müzede özel gereksinimli bireylerin kullanabilmesi için yapılmış tuvaletlerin önemi hususunda Gee (1981, s. 136-141) tarafından yapılmış benzer bir araştırmada, özel gereksinimli bireylerin çoğu zaman utanmasına ve zor anlar yaşamasına neden olan tuvaletlerin, müze küratörlerince değerlendirilmesi gerektiğinden ve toplumda özel gereksinimli bireylerin entegrasyonunda önemli bir unsur olduğundan bahsetmiştir. (13. madde) müzede bulunan objelerin rahat görülebilmesi için yeterli aydınlatma olmasının gerekliliğine ilişkin, Gee (1981, s. 136-141) tarafından yapılmış benzer bir araştırmada müze içerisindeki karanlık alanlarda zemin seviyelerindeki ani değişikliklerin, çıkıntılı nesnelerin, sınırlı hareket kabiliyeti olan bireylerde ekstra tehlike oluşturması nedeniyle aydınlatmanın ve uyarı sembollerinin öneminden bahsetmiştir.

Belirtilenler doğrultusunda, müze personellerinin, hizmet verdikleri müzelerde bulunan fiziki kullanım alanlarının müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca, müze içerisindeki görev ve sorumlulukların, müze personellerinin görüşlerinin oluşmasında etkili olduğu söylenebilir. Müzenin türüne göre (açık hava, arkeoloji, anıt vs.) çevre koşulları ve buna bağlı olarak müzenin mimari özelliklerinin müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Koleksiyonların sergilenme özelliklerinin de müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu dile getirilebilir. Bununla birlikte, ziyarete gelen özel gereksinimli bireylerin fiziki kullanım alanlarını kullanımı sırasında ki süreçte yaşadıkları ve ortaya çıkan her türlü talebin, müze personellerinin görüşlerinin oluşmasında rolü olduğu düşünülebilir.

4.3. Müzelerin Özel Gereksinimli Bireyler İçin Eserlerin (Objelerin) Dokunulabilirlik ve İşitilebilirlik Açısından Varlığı

Müzelerin özel gereksinimli bireyler için eserlerin (objelerin) dokunulabilirlik ve işitilebilirlik açısından varlığına ilişkin ölçekte yer alan maddelerin frekans ve yüzdelik değerleri sunulmuştur.

Tablo 3

Müzelerin Özel Gereksinimli Bireyler İçin Eserlerin (Objelerin) Dokunulabilirlik Ve İşitilebilirlik Açısından Varlığı

		Frekans	Yüzdelik(%)
Dokunulabilir Objeler	Var	12	23,1
	Yok	40	76,9
	Toplam	52	100,0
İşitilebilir Öğeler	Var	24	46,2
	Yok	28	53,8
	Toplam	52	100,0

Tablo 3 incelendiğinde, müze personellerinin anketteki (9. madde) “Müzenizde görme engelliler için dokunabilecekleri orijinal ürünlerin kopyaları var mıdır?” sorusuna var olduğu yönünde %23,1 (f 12) çok düşük oranda görüş belirtildiği, olmadığı yönünde ise %76,9 (f 40) oranında görüş belirtildiği görülmektedir. (10. madde) “Müzenizde özel gereksinimli bireyler için işitilebilir öğeler var mıdır?” sorusuna var olduğu yönünde %46,2 (f 24) oranda görüş belirtildiği, olmadığı yönünde ise %53,8 (f 28) oranda görüş belirtildiği görülmektedir.

Bu doğrultuda, Tablo 3’de ortaya çıkan sonuçların konuya ilişkin alanda yapılmış diğer çalışmalar ile paralellik göstermediği görülmektedir. Ortaya çıkan bu durumdan hareketle (9. madde) dokunulabilir objelerin olmasının gerekliliğine ilişkin, McKenzie (1979, s. 69-70) tarafından yapılmış benzer bir araştırmada, müze binası ve galerilerde dokunulabilir modeller sağlanmalı, daha fazla dokunulabilir ve işitilebilir sergiler oluşturulmalıdır. Özel gereksinimli bireylerin görsel kısımları algılayamaması durumunda, işitsel araçların devreye gireceğini, kısmen görebilen veya görme açısı dar olan ziyaretçiler içinde elde

tutulup, taşınılabilen görüntüleyicilerin olması fayda sağlayacağından bahsetmektedir. (10. madde) işitilebilir öğelerin olmasının gerekliliğine ilişkin, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının (2014) yılında “Avrupa Birliği'nde Engellilere Yönelik Yasal Düzenlemeler” kapsamında yayınlanan mevzuata göre, özel gereksinimli bireylerin, kültür, sanat vb. etkinliklerde mevcut tüm araçları, kolay okunur/anlaşılır metinler, sesli betimleme ve bilgi, iletişim teknolojileri gibi modern teknolojileri de kapsayacak biçimde engel türüne bakılmaksızın, tüm özel gereksinimli bireylerin etkin katılımını sağlayacak şekilde tedbirler alınması gerektiğinden bahsedilmiştir (EYH, 2014). Ayrıca Batı ülkelerindeki birçok müzede özel gereksinimli bireylerin müze içerisinde etkin rolde yer aldığını, onlara yönelik dokunulabilir, işitilebilir materyallerle zenginleştirilmiş salonlarda, ziyaretler daha öğrenilebilir ve algılanabilir hale dönüştürüldüğü; New York, MOMA müzesi örneğinde olduğu gibi, özel gereksinimli bireylere yönelik, Braille galeri haritaları, sesli ve dokunulabilir turlar yapıldığı resmi sitesinde bahsedilmiştir (MoMA, 2018).

Belirtilenler doğrultusunda, müze personellerinin, hizmet verdikleri müzelerde ki çalışma alanları, müzenin türüne göre (açık hava, arkeoloji, anıt vs.) koleksiyonların sergilenme özellikleri ve bu özelliklerden yola çıkarak soyut kavramların somutlaştırılmasına yönelik çalışmalarda ki katılımları, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, müze kurumsallığı içinde hazırlanan sergilerin (eserlerin) oluşturulması sırasında üstlenilen roller, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca, müze içerisindeki kullanım alanları hakkındaki oryantasyon eğitimleri, müze personellerinin görüşlerinin oluşmasında rolü olduğu düşünülebilir.

4.4. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireyler İçin Belirli Bir Hizmet Politikasının Varlığı

Müzelerde özel gereksinimli bireyler için belirli bir hizmet politikasının varlığına ilişkin ölçekte yer alan maddelerin frekans ve yüzdelik değerleri sunulmuştur.

Tablo 4

Müzelerde Özel Gereksinimli Bireyler İçin Belirli Bir Hizmet Politikasının Varlığı

	Frekans	Yüzdelik(%)
Var	10	19,2
Yok	42	80,8
Toplam	52	100,0

Tablo 4 incelendiğinde müze personellerinin anketteki (15. madde) “Özel gereksinimli bireyler için belirlenmiş bir hizmet politikası var mıdır?” sorusuna var olduğu yönünde %19,2 (f 10) çok düşük oranda görüş belirtildiği, olmadığı yönünde ise %80,8 (f 42) yüksek sayılabilecek oranda görüş belirtildiği görülmektedir.

Bu doğrultuda, Tablo 4’te ortaya çıkan sonuçların konuya ilişkin alanda yapılmış diğer çalışmalar ve araştırmalar ile paralellik göstermediği görülmektedir. Ortaya çıkan bu durumdan hareketle Americans with Disabilities Act (ADA), müze kurulunun, özel gereksinimli bireylerle ilgili mevzuatı, kurum için yarattığı etkilerden haberdar olunmasını, uygulamaları benimsemeye teşvik edilmesini, yönetmeliklere uygun bir şekilde tesislerine ve kaynaklarına en uygun çözümlere ulaşılmasını bildirmektedir. Müzelerin, özel gereksinimli olsun veya olmasın tüm bireyler için eşit olarak erişilebilir olduklarından emin olmak için tüm politikaların, uygulamaların ve programların öz değerlendirmesinin yapılmasını, onlar için yürütülen politikalardan kamunun bilgilendirilmesini maddeler halinde bahsetmiştir (Art Beyond Sight, 2018). Erbay (2009, s. 13) ise müzelerin sosyal adaleti teşvik için desteklenmiş, mesaj sunmakla görevlendirilmiş bir misyon yüklendiğinden ve birden fazla insanı bir araya getiren bir işbirliği sistemi olduğundan bahsetmektedir. Yine Karadeniz (2014, s. 411-412) tarafından yapılmış benzer bir araştırmada, ülkemizde AB-Türkiye Kültürlerarası Diyalog-Müzeler Hibe Programı (ICD-MUSE), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının 2009 yılından beri devam ettirdiği politikaları ve uygulamaları ve diğer kurumların programlarını da göz önünde bulundurduğumuzda, müzelerin iyileştirilmesinin yanı sıra özel gereksinimli bireylere yönelik hizmetlerin desteklendiği ve girişimlerde bulunulduğundan bahsetmektedir.

Belirtilenler doğrultusunda, müze personellerinin hizmet verdikleri müzelerdeki, kurumsal misyon ve vizyon, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, müze içerisindeki görev alanları ve bu görev alanları hakkındaki farkındalıkları; müzenin özel gereksinimli bireylere yönelik politikaları hakkında bilgilendirme ve tanıtım faaliyetleri, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, hizmet içi eğitimlere katılımların, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu dile getirilebilir. Ayrıca, müzenin idari alanları ile diğer birimler arasındaki bilgi akışı, müze personellerinin görüşlerinin oluşmasında etkili olduğu düşünülebilir.

4.5. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireyler İçin Belirlenmiş Fiziki ve Eğitimsel Destek Sağlayacak Personelin Varlığı

Müzelerde özel gereksinimli bireyler için belirlenmiş fiziki ve eğitimsel destek sağlayacak personelin varlığına ilişkin ölçekte yer alan maddelerin frekans değerleri sunulmuştur.

Tablo 5

Müzelerde Özel Gereksinimli Bireyler İçin Belirlenmiş Fiziki ve Eğitimsel Destek Sağlayacak Personelin Varlığı

		Braille Alfabeti		İşaret Dili		Diğer		Toplam			
		f	%	f	%	f	%	f	%		
Fiziki Destek Sağlayan Personel	Var	0	0	0	0	19	36,53	19	36,53		
	Yok	0	0	0	0	0	0	33	63,47		
	Toplam	0	0	0	0	19	36,53	52	100,0		
		Üniversiteler		Sivil Toplum Kuruluşları		Bakanlıklar		Diğer		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Eğitimsel Destek Sağlayan	Var	1	1,92	2	3,82	3	5,77	0	0	6	11,51
	Yok	0	0	0	0	0	0	46	88,49	46	88,49
	Toplam	1	1,92	2	3,82	3	5,77	46	88,49	52	100,0

Tablo 5 incelendiğinde, müze personellerinin anketteki (18. madde) “Özel gereksinimli bireyler ile ilgilenmesi için ve rehberlik danışmanlığı yapabilecek, müze ve müzedeki objeler hakkında bilgiye sahip eğitim almış bir personel var mıdır?” sorusuna var olduğu yönünde %36,53 (f 19) çok düşük oranda görüş belirtildiği, olmadığı yönünde ise %63,47 (f 33) çok yüksek oranda görüş belirtildiği görülmektedir. (18.1. madde) “Özel gereksinimli bireyler ile ilgilenmesi için ve rehberlik danışmanlığı yapabilecek, müze ve müzedeki objeler hakkında bilgiye sahip eğitim almış bir personel varsa, aldığı eğitimi belirtiniz.” sorusunda yer alan, özel gereksinimli bireyler için fiziksel destek sağlayan personelin aldığı eğitim “Braille Alfabeti” olduğunu söyleyenlerin %0 (f 0) oranda olduğu görülürken, “işaret dili” olduğunu söyleyenlerin %0 (f 0) oranında olduğu görülmektedir. Son olarak, “diğer” olduğunu söyleyenler %36,53 (f 19) çok düşük oranda görüş belirtildiği görülmektedir. (16. madde) “özel gereksinimli bireylere yardımcı olacak personele verilen hizmetiçi eğitim programları var mıdır?” sorusuna var olduğu yönünde %11,51 (f 6) çok düşük oranda görüş belirtildiği, olmadığı yönünde ise %88,49 (f 46) çok yüksek oranda görüş belirtildiği görülmektedir. (16.1. madde) “Özel gereksinimli bireylere yardımcı olacak personele verilen hizmetiçi eğitim programları varsa eğitim veren kuruluşlar hangisidir?” sorusunda yer alan, özel gereksinimli bireyler için eğitimsel destek sağlayan “üniversiteler” olduğunu söyleyenlerin %1,92 (f 1) çok düşük oranda olduğu görülürken, “sivil toplum kuruluşları” olduğunu söyleyenlerin %3,82 (f 2) ile ikinci düşük oranda olduğu görülmektedir. “bakanlıklar” olduğunu söyleyenler %5,77 (f 3) oranda olduğu görülürken son olarak ise “diğer” olduğunu söyleyenlerin %0 (f 0) oranında görüş belirtildiği görülmektedir.

Bu doğrultuda, Tablo 5’te ortaya konulmuş sonuçlar ile konuya ilişkin alanda yapılmış diğer çalışmalar göz önüne alındığında, çıkan sonuçların paralellik göstermediği görülmektedir. Ortaya çıkan bu durumdan hareketle (18. ve 18.1. madde) özel gereksinimli bireyler ile ilgilenmesi için ve rehberlik danışmanlığı yapabilecek, müze ve müzedeki objeler hakkında bilgiye sahip eğitim almış bir personelin olmasının gerekliliğine ilişkin,

İlhan vd. (2017, s. 41) tarafından yapılmış benzer bir araştırmada, müzelerde müze uzmanlarının eğitimi ve çağdaş müzecilik yaklaşımları doğrultusunda hizmetiçi eğitime katılmalarına ilişkin çalışmaların özellikle Avrupa Birliği Projeleri kapsamında yürütülmekte olduğundan söz etmektedir. 2010'da Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortak yayınlanan AB Türkiye Kültürlerarası Diyalog-Müzeler Hibe Programı (ICD-MUSE) ile Türkiye'de çok sayıda devlet müzesi ile özel müzenin müze uzmanlarına eğitim içerikli işbirliği projeleri hazırlandığı, güncel ve mesleki konularda eğitimler verildiğinden bahsetmektedir. Bu doğrultuda, personele verilen hizmetiçi eğitimin özel gereksinimli bireylerin müze ziyaretlerine katkı sağlanabileceğinden söz edilebilmektedir. Bursa Müzeler Müdürlüğünün "Erişilebilir Müze" projesi kapsamında; Arkeoloji Müzesi, Atatürk Evi Müzesi, Mudanya Mütareke Evi Müzesi, Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Bursa Göç Tarihi Müzesi, Bursa Kent Müzesi ve Karagöz Müzesinde çalışan yirmi beş personele işaret dili eğitimi verildiğinden bahsedilmiştir (BBB Basın Bülteni, 2015). Bu doğrultuda, yapılan çalışmaların, üretilen projelerin uluslararası ve ulusal standartların, kanun ve yönetmeliklerde bahsi geçen özel gereksinimli bireylere yönelik projelerin uygulamaya geçmesinin katkı sağlayabileceğinden söz edilebilmektedir.

(16. ve 16.1. madde) özel gereksinimli bireylere yardımcı olacak personele verilen hizmetiçi eğitim programları ile eğitimsel destek sağlayan kuruluşların gerekliliğine ilişkin olarak, Erbay (2017, s. 346-347) tarafından yapılmış benzer bir araştırmada, Türkiye'de, 2000 yılından sonra çok sayıda müze özel gereksinimli ziyaretçilerin özel öğrenme gereksinimlerini karşılamak amacıyla, çeşitli kurumlarla ortaklaşa özel eğitim programları ve sosyal sorumluluk projeleri gerçekleştirdiğinden söz etmektedir. Müzeler, engeller kalkıyor sloganı ile bu bireyleri müzelere getirerek bilgiyi aktarmaya yönelik projelerini sürdürmekte ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü, belediyeler, üniversiteler, çeşitli engelli dernekleri, şirketler, STK'ler ortak projeler geliştirerek bu bireylerin eğitimine dikkat çekmeye çalıştığından bahsetmektedir.

Belirtilenler doğrultusunda, müze personellerinin, hizmet verdikleri müzelerdeki çalışma alanları, görev tanımları ve sorumlulukları, müzelerin hedef kitlesine yönelik kurumsal stratejileri ve bu stratejilerden haberdar olunmasında ki iletişim yolları, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu dile getirilebilir. Ayrıca, müzenin yönetsel otorite kaynakları ve tutumları, müze personellerinin görüşlerinde etkili rolü olduğu dile getirilebilir. Bununla birlikte, personellerin mesleki formasyon ve yetkinlikleri, personellerin görüşlerinin oluşmasında rolü olduğu düşünülebilir.

4.6. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Sergi, Kurs, Seminer ve Konferans Gibi Kültür ve Eğitim Faaliyetlerinin Varlığı

Müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik sergi, kurs, seminer ve konferans gibi kültür ve eğitim faaliyetlerinin varlığına ilişkin ölçekte yer alan maddelerin frekans ve yüzdelik değerleri sunulmuştur.

Tablo 6

Müzelerde Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Sergi, Kurs, Seminer ve Konferans Gibi Kültür ve Eğitim Faaliyetlerinin Varlığı

	Frekans	Yüzdelik(%)
Var	1	1,9
Yok	51	98,1
Toplam	52	100,0

Tablo 6 incelendiğinde, müze personellerinin anketteki (19. madde) “Özel gereksinimli bireylere yönelik planlanmış sergi, kurs, seminer ve konferans gibi faaliyetler var mıdır?” sorusuna var olduğu yönünde %1,9 (f 1) çok düşük oranda görüş belirtildiği, olmadığı yönünde ise %98,1 (f 51) oranında görüş belirtildiği görülmektedir.

Bu doğrultuda, Tablo 6’da ortaya çıkan sonuçların konuya ilişkin alanda yapılmış diğer çalışmalar ile paralellik göstermediği görülmektedir. Ortaya çıkan bu durumdan hareketle, (19. madde) özel gereksinimli bireylere yönelik sergi, kurs, seminer ve konferans gibi

kültür ve eğitim faaliyetlerine ilişkin, Erbay (2017, s. 348) tarafından yapılmış benzer bir araştırmada, müzelerde engelli ziyaretçilere yönelik özellikle belediye ve özel şirket destekli sosyal sorumluluk projelerindeki hızlı artıştan bahsetmektedir. Eilean Hooper Green Hill (1999) ise müzeyi eğitim bağlamında, çok çeşitli değişkenler karşısında eğitim deneyimi sunabilen ve çeşitli kurum ve kuruluşlarla ilişkili bir kurum olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda, özel gereksinimli bireylerin müzeyi rahat gezebileceği, eğitimlere katılabileceği faaliyetlerin olması olumlu katkı sağlayacaktır. Andrus (1999) tarafından yapılmış benzer bir araştırmada, Boston Çocuk Müzesi'nin, 1916'da görme ve işitme yetersizliği olan çocuklara ders sunan ilk müze olduğundan bahsetmiştir. Paris Louvre Müzesi'nde özel gereksinimli bireyler için sanatsal, kültürel ve eğitim programlarının hazırlandığı resmi web sitesinde bahsedilmiştir (Louvre, 2015). İstanbul Pera Müzesi'nde ise "Pera Engelsiz" programları kapsamında işitme engellilere yönelik, "İşaret Diliyle Rehberli Tur" ları; ilkokul, ortaokul ve lise yaş gruplarındaki zihinsel engellilere yönelikte eğitim programları sunulduğundan söz edilmektedir. Toplam bir buçuk saat süren etkinliklerde, rehber eşliğinde yapılan sergi turundan sonra atölyede resim, kolaj ve tasarım ile üç boyutlu çalışmalar uygulanarak, bir yandan katılımcılara keyifli bir müze deneyimi sağlanıp, diğer yandan da iletişim, problem çözme ve motor kabiliyetlerini, güven duygularının geliştirilmesi hedeflendiği resmi web sitesinde bahsedilmiştir (Pera Müzesi, 2018).

Belirtilenler doğrultusunda, müze personellerinin hizmet verdikleri müzelerde, görev aldıkları birimler, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, koleksiyonların anlamlı ve bilimsel bir bütün halinde gösterilmesi için gerekli olan yapılandırmalarda yer almaları, müze personellerinin görüşlerinde rolü olduğu dile getirilebilir. Ayrıca, müzelerin kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve bunun tüm birimlere haberdar edilmesi, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, kurumsal strateji içerisinde kamu ve/veya tüzel kurumlarla oluşturulan iletişim ağı içerisindeki pozisyonları, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir.

4.7. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Pazarlama, Tanıtım Ve Reklam Çalışmalarının Varlığı

Müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik pazarlama, tanıtım ve reklam çalışmalarının varlığına ilişkin ölçekte yer alan maddelerin frekans ve yüzdelik değerleri sunulmuştur.

Tablo 7

Müzelerde Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Pazarlama, Tanıtım ve Reklam Çalışmalarının Varlığı

		Broşür		Web Sayfası		Afiş		Diğer		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Reklam Çalışması	Var	3	5,77	1	1,92	1	1,92	4	7,7	9	17,31
	Yok	0	0	0	0	0	0	0	0	43	82,69
	Toplam	3	5,77	1	1,92	1	1,92	4	7,7	52	100,0
		Frekans (f)						Yüzdelik (%)			
Pazarlama ve Tanıtım Çalışması	Var	2						3,8			
	Yok	50						96,2			
	Toplam	52						100,0			

Tablo 7 incelendiğinde, müze personellerinin anketteki (21. madde) “Özel gereksinimli bireyler için müze hakkında tanıtıcı broşürler, tanıtıcı web sayfası, afiş gibi tanıtım araçları var mıdır?” sorusuna oldukça düşük bir oranda %17,31 (f 9) var olduğu yönünde görüş belirtildiği görülmektedir. (21.1. madde) “Özel gereksinimli bireyler için müze hakkında tanıtıcı broşürler, tanıtıcı web sayfası, afiş gibi tanıtım araçlar varsa bulunan tanıtım araçlarını belirtiniz” sorusunda yer alan, özel gereksinimli bireyler için müze hakkında tanıtıcı broşürler, tanıtıcı web sayfası, afiş gibi tanıtım araçlarından “diğer” olduğunu söyleyenlerin %7,7 (f 4) en yüksek oranda olduğu görülürken, “broşür” olduğunu söyleyenlerin %5,77 (f 3) ile ikinci en yüksek oranda olduğu görülmektedir. “web Sayfası” olduğunu söyleyenler %1,92 (f 1) oranda, son olarak ise oldukça düşük bir oranda, “afiş” olduğunu söyleyenler %1,92 (f 1) oranda görülmektedir. Ayrıca özel gereksinimli bireyler için müze hakkında tanıtıcı broşürler, tanıtıcı web sayfası, afiş gibi tanıtım araçları

olmadığını söyleyenlerin %82,69 (f 43) çok yüksek oranında olduğu görülmektedir. (22. madde) “Özel gereksinimli bireyler için müzeniz hakkında yapılan pazarlama ve tanıtım çalışmaları var mıdır?” sorusuna oldukça düşük bir oranda %3,8 (f 2) var olduğu yönünde görüş belirtildiği, olmadığı yönünde ise %96,2 (f 50) çok yüksek oranda görüş belirtildiği görülmektedir.

Bu doğrultuda, Tablo 7’de ortaya çıkan sonuçların konuya ilişkin alanda yapılmış diğer çalışmalar ile paralellik göstermediği görülmektedir. Ortaya çıkan bu durumdan hareketle, (21. ve 21.1. madde) müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik pazarlama, tanıtım ve reklam çalışmalarının önemine ilişkin, McKenzie (1979, s. 70-71) tarafından yapılmış benzer bir araştırmada, televizyon reklamları, ilanlar vb. yayın-yayım organlarıyla özel gereksinimli bireylere yönelik müze faaliyetlerinin olduğunun tanıtılması ve bu bilgilerin yayılması ile özel gereksinimli ziyaretçi oranlarının artacağından bahsetmektedir. Reklam çalışmaları olmadığı takdirde, ziyaretlerin düşük seviyede olacağı düşünülebilir. Milli Eğitim Bakanlığı, “Eğitim sistemimizi tanıtmak amacıyla dergi, kitap, rehber, broşür, katalog, fotoğraf, albüm hazırlamak ve yayımlamak; film, film şeridi, diya, ses bandı ve benzeri göze ve kulağa hitap eden araçlar hazırlamak, arşivlemek” (Resmi Gazete, 1983) bendinden, Eğitim Müzesi Yönetmeliğinde bahsetmiştir. Bu bağlamda ülkemizde de özel gereksinimli bireylere yönelik başlatılan pazarlama, tanıtım ve reklam çalışmalarını ele alan, İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), İstanbul’u "erişilebilir" kılmayı ve küresel turizmde rekabet edebilir düzeye getirmeyi amaçlayan projelerden söz etmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığının İstanbul Kalkınma Ajansı "Küresel Turizm Merkezi İstanbul Mali Destek Programı" kapsamında hazırladığı "Erişilebilir Turizm, Engelsiz İstanbul" ile birçok müzede özel gereksinimli bireylere yönelik web sitesi üzerinde hazırlanan bilgilendirme kiti ile yardımsız gezme imkanı sunduğundan (Bayhan, 2012) bahsetmiştir. Ayrıca Alsancak vd. (2013, s. 34) tarafından yapılan bir araştırmada, kamudaki tüm kurum ve kuruluşların web sitelerinin engelliler tarafından erişilebilir hale getirilmesi gerektiğinden bahsetmektedir.

Belirtilenler doğrultusunda, müze personellerinin hizmet verdikleri müzelerde, yer aldıkları pozisyonun, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, müzelerde marka yönetimi ve pazarlama faaliyetleri hakkında bilgi akışının tüm birimlere ulaşabilirliği, müze personellerinin görüşlerinde rolü olduğu dile getirilebilir. Ayrıca, müzelerin çeşitli kitlelere yönelik çalışmalarında (reklam, tanıtım vs.) tüm birimlerin bilgilendirme ve tanıtım çalışmaları içerisindeki durumları, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, müze ziyaretleri sırasında özel gereksinimli bireylerden gelen dönütlerin, müze personellerinin görüşlerine etki ettiği söylenebilir.

4.8. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireyler İçin Onlara Özel Yapılmış Düzenlemelerin Varlığı

Müzelerde özel gereksinimli bireyler için onlara özel yapılmış düzenlemelerin varlığına ilişkin ölçekte yer alan maddelerin frekans ve yüzdelik değerleri sunulmuştur.

Tablo 8

Müzelerde Özel Gereksinimli Bireyler İçin Onlara Özel Yapılmış Düzenlemelerin Varlığı

		Frekans	Yüzdelik (%)
Özel Gereksinimli Bireylerin Fikirleriyle Yapılan Düzenlemeler	Var	8	15,4
	Yok	44	84,6
	Toplam	52	100,0
Sadece Özel Gereksinimli Bireylerin Girebileceği, Onlar İçin Ayrılmış Bir Gün	Var	0	0
	Yok	52	100,0
	Toplam	52	100,0

Tablo 8 incelendiğinde, müze personellerinin anketteki (28. madde) “Müzenizde özel gereksinimli bireylerin fikirleriyle yapılan düzenlemeler var mıdır?” sorusuna oldukça düşük bir oranda %15,4 (f 8) var olduğu yönünde görüş belirtildiği, olmadığı yönünde ise %84,6 (f 44) çok yüksek oranda olduğu görülmektedir. (29. madde) “Müzenizde sadece özel gereksinimli bireylerin girebileceği, onlar için ayrılmış bir gün var mıdır?” sorusuna

%0 (f 0) oranında var olduğu yönünde görüş belirtildiği, olmadığı yönünde ise %100 (f 52) çok yüksek oranda görüş belirtildiği görülmektedir.

Bu doğrultuda, Tablo 8’de ortaya çıkan sonuçların konuya ilişkin alanda yapılmış diğer çalışmalar ile paralellik göstermediği görülmektedir. Ortaya çıkan bu durumdan hareketle, (28. madde) özel gereksinimli bireylerin fikirleriyle yapılan düzenlemeler ve (29. madde) özel gereksinimli bireylerin girebileceği, onlar için ayrılmış bir gün olmasına ilişkin yapılan çalışmalarda, New York Metropolitan Müzesi, cuma günleri özel gereksinimli bireylere yönelik sergi faaliyetlerinin yapıldığı özel bir günden (The New York Times, 2013) bahsetmektedir. New York Transit Müzesinde yine özel gereksinimli bireylere yönelik belirli gün ve saatlerde ayrılmış özel bir gün olduğu resmi web sitesinde (NY Transit Museum, 2018) bahsedilmiştir. Müzelerde özel gereksinimli bireylerin dilek ve taleplerinin dinlendiği, onlar için özel bir ziyaret gününün ayarlanmasının gerektiği görülmektedir. TÜİK (2013) tarafından yapılan son Türkiye özel gereksinimli birey nüfus araştırmasında, seksen milyona yaklaşan ülke nüfusunun, 2013 yılı verilerine göre %6,9’unun yani 6 milyona yakınının özel gereksinimli birey olduğundan bahsetmektedir. Bu durumda, özel gereksinimli bireylere özel yapılmış düzenlemelerin olmasının olumlu katkı sağlayacağını

Belirtilenler doğrultusunda, müze personellerinin hizmet verdikleri müzelerde, yer aldıkları alanlar ve bu alanlardaki yetkinlikleri, müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik faaliyet programları hakkındaki bilgilendirmelerin, idari birimler dışına da ulaşılabilirliği, müze personellerinin görüşlerinde rolü olduğu dile getirilebilir. Ayrıca, müzelerin çeşitli kitlelere yönelik çalışmalara olan bakış açısı, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, müze ziyaretleri sırasında özel gereksinimli bireylerin tecrübelerinden kaynaklı tutumlarının müze birimine yansması ve bu doğrultuda düzenlemelere yön verilmesi, müze yönetiminin ziyaretçilerle işbirliği sağlamaya yönelik çabaları, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir.

4.9. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Yapılan Çalışmalar İçin Ayrılmış Ödeneğin Varlığı

Müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik yapılan çalışmalar için ayrılmış ödeneğin varlığına ilişkin ölçekte yer alan maddelerin frekans ve yüzdelik değerleri sunulmuştur.

Tablo 9

Müzelerde Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Yapılan Çalışmalar İçin Ayrılmış Ödeneğin Varlığı

		Frekans	Yüzdelik (%)
Yapılan Çalışmalar İçin Ayrılmış Ödenek	Var	4	7,7
	Yok	48	92,3
	Toplam	52	100,0
Müzenin Kendine Ait Fonu	Var	0	0
	Yok	52	100,0
	Toplam	52	100,0

Tablo 9 incelendiğinde, müze personellerinin anketteki (23. madde) “Özel gereksinimli bireylere yönelik yapılan çalışmalar için ayrılmış ödenek var mıdır?” sorusuna var olduğu yönünde %7,7 (f 4) çok düşük oranda görüş belirtildiği, olmadığı yönünde ise %92,3 (f 48) çok yüksek oranda görüş belirtildiği görülmektedir. (24. madde) “Özel gereksinimli bireylere yönelik çalışmalar için müzenin kendine ait fonu var mıdır?” sorusuna var olduğu yönünde %0 (f 0) oranda görüş belirtildiği, olmadığı yönünde ise %100 (f 52) çok yüksek oranda görüş belirtildiği görülmektedir.

Bu doğrultuda, Tablo 9’da ortaya konulmuş sonuçlar ile konuya ilişkin alanda yapılmış diğer çalışmalar göz önüne alındığında, çıkan sonuçların paralellik göstermediği görülmektedir. Ortaya çıkan bu durumdan hareketle (23. ve 24. madde) özel gereksinimli bireylere yönelik yapılan çalışmalar için ayrılmış ödeneğin varlığına ilişkin, Okan (2015, s. 190) tarafından yapılmış benzer bir araştırmada, Glasgow ve Liverpool gibi kentlerin kültür odaklı kalkınma stratejisini uyguladığı; müzeler, konser salonları, tiyatrolar ve kültürel yatırımlar için AB’den fon alındığından bahsetmektedir. T.C. Kültür Bakanlığı Döner Sermaye Kanunu kapsamında, bakanlığa üç yüz trilyon lira döner sermaye ayrılmış;

eski eserler, anıtlar, müzeler vb. mal veya hizmet üretim ve satışını içeren işletme alanlarında kullanılmasından (Resmi Gazete, 1979) bahsedilmiştir. Yine 2017 Yılı Merkezi Bütçe Kanunu kapsamında, öz gelir ve hazine yardımı olmak üzere toplam 4.216.853.000 Türk lirasının (03) ekonomik kodunu içeren tertiplerinde yer alan tanıtma amaçlı ödenek bağlanmasına, harcanmayan kısımları ertesi yıl bütçesinin aynı tertiplerine devredilmek üzere T.C. Kültür Bakanlığına tahsis edilmesi kararından (Resmi Gazete, 2016) bahsedilmiştir.

Belirtilenler doğrultusunda, müze personellerinin, hizmet verdikleri müzelerdeki çalışma alanları, görev tanımları ve sorumlulukları, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, müzelerin bağlı bulundukları merciler hakkındaki bilgi, deneyim ve tecrübeler, müze personellerinin görüşlerinde rolü olduğu söylenebilir. Yanı sıra, müzelerin hizmet üretimi ve satışlarında belirli kriterlere sahip olmaları ile bütçe edinimlerindeki kıstasları, müze personellerinin görüşlerinde rolü olduğu söylenebilir.

4.10. Müzelerde Özel Gereksinimli Bireyler İçin Yapılan Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İlgili İş Birliği ve Çalışmaların Varlığı

Müzelerde özel gereksinimli bireyler için yapılan sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili iş birliği ve çalışmaların varlığına ilişkin ölçekte yer alan maddelerin frekans ve yüzdelik değerleri sunulmuştur.

Tablo 10

Müzelerde Özel Gereksinimli Bireyler İçin Yapılan Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İlgili İş Birliği ve Çalışmaların Varlığı

		Frekans	Yüzdelik (%)
Sivil Toplum Kuruluşları İşbirliğiyle Yapılan Çalışmalar	Var	10	19,2
	Yok	42	80,8
	Toplam	52	100,0
Çalışmalar İçin Proje Ekibi	Var	7	13,5
	Yok	45	86,5
	Toplam	52	100,0

Tablo 10 incelendiğinde, müze personellerinin anketteki (25. madde) “Sivil toplum kuruluşları işbirliğiyle özel gereksinimli bireylere yönelik yapılan projeler var mıdır?” sorusuna var olduğu yönünde %19,2 (f 10) çok düşük oranda görüş belirtildiği, olmadığı yönünde ise %80,8 (f 42) çok yüksek oranda görüş belirtildiği görülmektedir. (26. madde) “Özel gereksinimli bireylere yönelik yapılan çalışmalar için proje ekibi var mıdır?” sorusuna var olduğu yönünde %13,5 (f 7) oranda görüş belirtildiği, olmadığı yönünde ise %86,5 (f 45) çok yüksek oranda görüş belirtildiği görülmektedir.

Bu doğrultuda, Tablo 10’da ortaya konulmuş sonuçlar ile konuya ilişkin alanda yapılmış diğer çalışmalar göz önüne alındığında, çıkan sonuçların paralellik göstermediği görülmektedir. Ortaya çıkan bu durumdan hareketle (25. ve 26. madde) müzelerde özel gereksinimli bireyler için yapılan sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili iş birliği ve çalışmalara yönelik, Erbay (2017, s. 345) tarafından yapılmış benzer bir çalışmada, ülkemizde, 2000 yılından sonra “Engelsiz Müzeler” sloganı ile çok sayıda kurum ve kişinin ortaklaşa düzenledikleri sosyal sorumluluk projelerinin arttığından söz etmektedir. Artan projeler ile müzeler özel gereksinimli bireyler için kolay erişilebilir mekânlara dönüştüğünden bahsetmektedir. Özellikle il özel idareleri, kamu kuruluşları, valilikler, belediyeler, üniversiteler, müzeler, ticari şirketler ve kişiler farklı alanlarda engellilere yönelik projelere imza atmakta olduklarından ve bu farklı projelerin, müzelerin özel gereksinimli bireyler tarafından kullanımını, ulaşılabilirliğini artırmakta olduğundan söz ederken, toplumsal yapıda özel gereksinimli projelerine yönelik işbirliklerinin geliştirilmesi, toplumsal hak olduğu anlayışı ile gelişmekte olduğundan bahsetmektedir. İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2015) tarafından yapılan çalışmada, sivil toplum kuruluşları, işbirliğiyle “Minik Adımlarla Kültürel Mirasımıza Yolculuk” projesi, İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İzmir Kültür ve Turizm Derneği, İzmir Büyükşehir Belediyesi İZELMAN AŞ, Gaziemir Belediyesi, Çiğli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA) iştirakçi ve ortaklarını bir araya

getirerek özel gereksinimli bireylerinde yer aldığı müze ekibiyle müze eğitimi verildiğinden bahsetmektedir.

Belirtilenler doğrultusunda, müze personellerinin, hizmet verdikleri müzelerdeki çalışma alanları, görev tanımları ve sorumlulukları, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, müzelerin sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği hakkında, müzenin diğer birimleriyle kurduğu iletişim ağı, müze personellerinin görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca, müzelerin türüne ve otorite kaynağına bağlı olarak ortaya çıkan anlayışların, müze personellerinin görüşlerine etki ettiği söylenebilir. Bununla birlikte, müzelerin kurumsal akışı içerisindeki personel sirkülasyonunun, müze örgütlenmesi içerisindeki personellerin demografik yapılarındaki farklılıkların, müze personellerinin görüşlerine etki ettiği söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Anket formu ile alınan veriler doğrultusunda, müzelerde özel gereksinimli bireyler için fiziksel yapılanmanın (rampa, engelsiz geçiş yolları, merdiven ve duvarlardaki trabzanlar vb.) %76,92 oranda var olduğu sonucuna ulaşılmıştır,
2. Müzelerde özel gereksinimli bireyler için fiziksel kullanım alanlarından, tuvaletlerin %40,4 oranında, park yerlerinin %42,3 oranında, yeterli aydınlatmaların %98,1 oranında var olduğu sonucuna ulaşılmıştır,
3. Müzelerin özel gereksinimli bireyler için eserlerin (objelerin) dokunulabilirlik ve işitilebilirlik açısından, dokunulabilir eserlerin (objelerin) %23,1 oranında, işitilebilir eserlerin (objelerin) %46,2 oranında var olduğu sonucuna ulaşılmıştır,
4. Müzelerde özel gereksinimli bireyler için belirli bir hizmet politikasının %19,2 oranında var olduğu sonucuna ulaşılmıştır,
5. Müzelerde özel gereksinimli bireyler için belirlenmiş fiziki ve eğitimsel destek sağlayacak personelden, fiziki destek sağlayanların %36,53 oranında, eğitimsel destek sağlayanların %11,51 oranında var olduğu sonucuna ulaşılmıştır,

6. Müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik sergi, kurs, seminer ve konferans gibi kültür ve eğitim faaliyetlerinin %1,9 oranında var olduğu sonucuna ulaşılmıştır,
7. Müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik pazarlama, tanıtım ve reklam çalışmalarından, reklam çalışmalarının %17,31 oranında, pazarlama ve tanıtım çalışmalarının %3,8 oranında var olduğu sonucuna ulaşılmıştır,
8. Müzelerde özel gereksinimli bireyler için onlara özel yapılmış düzenlemelerin, özel gereksinimli bireylerin fikirleriyle yapılan düzenlemelerin %15,4 oranında, sadece özel gereksinimli bireylerin girebileceği, onlar için ayrılmış bir günün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır,
9. Müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik yapılan çalışmalar için ayrılmış ödenekten, yapılan çalışmalar için ayrılmış ödeneğin %7,7 oranında, müzenin kendine ait fonun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır,
10. Müzelerde özel gereksinimli bireyler için yapılan sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili iş birliği ve çalışmalardan, sivil toplum kuruluşları işbirliğiyle yapılan çalışmalar %19,2 oranında, yapılan çalışmalar için proje ekibinin %13,5 oranında var olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın bulguları doğrultusunda uygulamaya ve ileride yapılacak başka araştırmalara yönelik birtakım önerilerde bulunulabilir:

Uygulamaya yönelik öneriler:

1. Özel gereksinimli bireylere yönelik müze eğitimi faaliyetlerinin artırılması için müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik bina, sergi, otopark vb. gibi iç ve dış düzenlemeler yapılması,

2. Özel gereksinimli bireylerin müze ziyaretlerini artırmak için müzelerde onlara yönelik müze eğitimi, sergi, kurs, seminer ve konferans gibi faaliyetlerin arttırılması ve onlara yardımcı olması için personellere hizmetiçi eğitim programlarının uygulanması,
3. Müzelerde özel gereksinimli bireylere yönelik müze eğitimi ve düzenlemelerinin varlığına ilişkin müzelerde tanıtıcı araçların (broşür, web sayfası, afiş vb.) çoğaltılması ve yaygınlaştırılması önerilebilir.
4. Özel gereksinimli bireylerin görüş ve fikirleri alınarak, müzelerde gerekli düzenlemelerin yapılması,
5. Özel gereksinimli bireylerle daha etkin ziyaret ve eğitim ortamı sağlanması için onlara özel ayrılmış bir günün oluşturulması,
6. Müze personeline yönelik konu ile bağlantılı hizmet içi bir eğitim programının verilmesi önerilebilir.

İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler:

1. Benzer araştırmanın, Türkiye genelindeki müzeleri de kapsayacak şekilde uygulanması,
2. Gelişmiş ülkelerdeki ve Türkiye'deki müzelerde uygulanan özel gereksinimli bireylere yönelik müze eğitimi ve düzenlemelerinin karşılaştırılması,
3. Müze personellerinin, özel gereksinimli bireylere yönelik yeterliklerinin araştırılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Abacı, O. (2005). *Çocuk ve müze*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Akkoyun, D. & Umuç, A. (2015). *Özel gereksinimli öğrenciler-öğretmen el kitabı*. Ankara: Rehber
- Akmehmet, T. K. & Ödekan, A. (2006). Müze eğitiminin tarihsel gelişimi. *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi*, 3(1), 47-58.
- Aksoy, Z. (2013). *Kültür ve turizm vizyonu bağlamında Topkapı Sarayı müzesinin değerlendirilmesi*, Uzmanlık Tezi, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Topkapı Sarayı Müze Müdürlüğü, İstanbul.
- Alsancak, H., Çatana, N., Dolamaç, N., Tomruk, H. & Türkecul, A. (2013). *Engelli hakları başucu kitapçığı*, Ankara: Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı.
- Andrus, L. (1999). Opening the Doors: Museums, Accessibility, and Individuals with Special Needs. In A. Nyman & A. Jenkins (Eds.), *Issues and approaches to art for students with special needs* (pp. 63-86). Reston, VA: National Art Education Association.
- Arnheim, R. (1974). *Art and visual perception: A psychology of the creative eye: The new version*. Los Angeles: University of California.
- Art Beyond Sight (2018). Disability and inclusion. <http://www.artbeyondsight.org/dic/module-6-museum-access-inclusive-practices-by->

[museum-teams/museum-access-inclusive-practices-by-museum-teams/#Governance](#)
sayfasından erişilmiştir.

Artar, Y. & Karabacakoğlu, Ç. (2003). *Türkiye'de engelliler turizminin geliştirilmesine yönelik konaklama tesislerindeki altyapı imkanlarının araştırılması*. Ankara: Dünya Engelliler Vakfı.

Ataman, A. (2009). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz.

Bayhan, B. (2012), *İstanbul'un müzeleri "engelsiz" hale geliyor*.
<http://www.arkitera.com/haber/9907/istanbulun-muzeleri-engelsiz-hale-geliyor>
sayfasından erişilmiştir.

Bishop, V. E. (1998). *Infants and Toddlers with Visual Impairments*. Austin: Texas School Forthe Blindand Visual Impaired.

Blandy, D. (1991). Conceptions of disability: Toward a socio political orientation to disability for art education. *Studies In Art Education*, 32(3), 131-144.

Broek, S. (2015). *Why museum sare valid learning environments*.
<https://ec.europa.eu/epale/en/blog/why-museums-are-valid-learning-environments>
sayfasından erişilmiştir.

Bursa Büyükşehir Belediyesi Basın Bülteni. (2015). *Müzelerde engeller kalkıyor*
<http://www.bursa.bel.tr/muzelerde-engeller-kalkiyor/haber/20726/> sayfasından
erişilmiştir.

Buyurgan, S. & Mercin, L. (2005). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları*. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi.

Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2),133-151.

Cavender, A. & Ladner, R. (2017). *Hearing impairments*.
<https://homes.cs.washington.edu/~ladner/hearingimpairments.pdf> sayfasından
erişilmiştir.

- Cavkaytar, A. & Diken, H. İ. (2005). *Özel Eğitime Giriş*, Ankara: Kök.
- Cengiz, A. G. E. (2006). Müze pazarlaması: Pazarlama karması elemanlarının müzelere uyarlanması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 87-108.
- Chlumsky, R. N. (2017). *Verbal aikido: The gentle art of blending then redirecting*. United States: Lulu.
- Dalkıran, E. & Nacaklı, Z. (2016). Zihin engelli özel eğitim okullarında müzik dersi uygulamalarının incelenmesi-examining the practice of music lesson in the schools of special education for mentally retarded pupils. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 344-356.
- Denizci, A. & Mirza, H. (2014). *Müze eğitimi 12. güzel sanatlar ve spor liseleri devlet kitapları*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Dodd, J., Sandell, R. & Coles, A. (1998). *Building bridges: Guidance for museums and galleries on developing new audiences*. London: Museums & Galleries Commission.
- EESK, (2013). Engelliler için evrensel standartlar kılavuzu. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/9260/mod_resource/content/0/engelliler-icin-evrensel-standartlar-kilavuzu.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Eğitim Müzesi Yönetmeliği*. (1983). *Resmi Gazete*, 18200.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş*. Ankara: Anı.
- Engelliler Hakkında Kanun. (2005). *Resmi Gazete*, 25868.
- Engelsiz Müze Rehberi (2015). *Engelsiz müze rehberi*. İstanbul: İstanbul Sağlık Müdürlüğü.
- Erbay, F. (2009). *Müze yönetimini kurumlaştırma çabası (1984-2009)*. İstanbul: Mimarlık Vakfı Enstitüsü.

- Erbay, N.Ö. (2017). Müzeler ve engelli ziyaretçilere yönelik eğitim projeleri, *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 345-358.
- Eripek, S. (2007). Özel eğitim ve kaynaştırma uygulamaları. S.Eripek (Editör.) *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- EYH (2014). Avrupa birliği'nde engellilere yönelik yasal düzenlemeler <https://eyh.aile.gov.tr/mevzuat/uluslararası-mevzuat/11-avrupa-birliğinde-engellilere-yönelik-yasal-duzenlemeler-sayfasından-erişilmiştir>.
- Falk, J. H. (2006). An identity - centered approach to understanding museum learning. Curator: *The Museum Journal*, 49(2), 151-166
- Falk, J., Dierking, L. (2000). *Learning from museums: Visitor experiences and the making of meaning*. WalnutCreek, Lanham, New York: Altamira.
- Fredericks, D. W. & Williams, W. L. (1998). New definition of mental retardation for the American association of mental retardation. *Journal of Nursing Scholarship*, 30(1), 53-56.
- Gee, M. (1981). The power of act. *Museum and Disabled Persons*, 33(3), 133-141.
- Gerçek, F. (1999). *Türk müzeciliği*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Goguen, J. (1999). Art and the brain. (Special Issue) *Journal of Consciousness Studies*. *controversies in science and humanities*. 6(2), 5-14.
- Gözütok, D. (2006). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Ekinoks
- Heath, A. (1976). The same only more so: museums and the handicapped visitor. *Museums Journal*, 2(2), 56-58.
- Hisar, A. Ş. (2010). *Türk müzeciliği: Yazılar*. Ankara: Yapı Kredi Bankası.

- Hocaoğlu, U. (2009). *Konaklama İşletmelerinin Uluslararasılaşması Üzerine Bir Değerlendirme: Antalya Örneği*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hooper-Greenhill, E. (1999). *The educational role of the museum*. United Kingdom: Psychology.
- Houston, A. (2018). Anket hazırlama kılavuzu. <http://ilkucar.com/AYT/AnketHaz%C4%B1rlamaK%C4%B1lavuzu%20.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- İlhan, A. Ç. & Okvuran, A. (2001). Bir eğitim ortamı olarak müze ve müze çalışmaları. *Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Anadolu Sanat Dergisi*, 11, 86-93.
- İlhan, Ç.A., Artar, M., Okvuran, A. & Karadeniz, C. (2017). Müze eğitiminde dönüşümler: Kocaeli müzesinde eğitimcilerin eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 37-59.
- İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2015). *Minik adımlarla kültürel mirasımıza yolculuk projesi*. <http://www.izmirkulturturizm.gov.tr/TR,135200/minik-adimlarla-kulturel-mirasimiza-yolculuk-projesi-ta-.html> sayfasından erişilmiştir.
- Jensen, E. A. (2013). Reconsidering the love of art: Evaluating the potential of art museum outreach. *Visitor Studies*, 16(2), 144-159.
- Karadeniz, C. (2014). Müzenin toplumsal işlevleri bağlamında Türkiye'deki devlet müzeleriyle özel müzelerde çalışan uzmanların kültürel çeşitlilik ve müzenin ulaşılabilirliğine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(35), 405-422.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(02), 1-13.
- Kültür Bakanlığı Döner Sermaye Kanunu. (1979). *Resmi Gazete*, 16679.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun. (2003). *Resmi Gazete*, 25093.

Lieberman, L. J. (2007). *Paraeducators in physical education: A Training Guide to Roles and Responsibilities*. Champaign: Human Kinetics.

Lord, G. & Noble, C. W. (2003). Access for disabled people to arts premises: The journey sequence. Abingdon: Routledge.

Louvre (2015). Louvre professionnels 2015. mini-site.louvre.fr/trimestriel/2015/louvre_professionnels_2015/files/assets/basic.html/index.html#1 sayfasından erişilmiştir.

Luckasson, R., Borthwick-Duffy, S., Buntinx, W. H., Coulter, D. L., Craig, E. M. P., Reeve, A. & Tasse, M. J. (2002). *Mental retardation: Definition, classification, and systems of supports*. United States: American Association on Mental Retardation.

Maccario, N. K. (2002). Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 275-285.

Mahal, C., & Nightingale, E. (2012). The heart of the matter: Integrating quality and diversity into the policy and practice of museums and galleries. In E. Nightingale & R. Sandell (Eds.), *Museums, equality and social justice*. (pp. 13-37). New York, NY: Routledge.

Mastropieri, M.A. & Scruggs, T.E. (2010). *The inclusive classroom: Strategies for effective differentiated instruction*. New Jersey: Upper Saddle River.

McGinnis, R. (2007). Enabling education: Including people with disabilities in art museum programming. In P. Villeneuve (Ed.), *from periphery to center: Art museum education in the 21st century* (pp. 138-149). Reston, VA: National Art Education Association.

- McKenzie, P. (1979). *Museum access for visually impaired visitors*. Master's Thesis. Texas Tech University Heritage and Museum Sciences, Texas.
- Merck Manuals Online Medical Library. (2007). *Hearing loss reasons*.
- Milletlerarası Sözleşme. (2009). *Resmi Gazete*, 27288.
- Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Müzesi Yönetmeliği. (2005). *Resmi Gazete*, 18200.
- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2000). *Resmi Gazete*, 23937.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2015a). *Çocuk gelişimi: Zihinsel engelliler*. Ankara: MEB
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2015b). *Çocuk gelişimi: İşitme engelliler*. Ankara: MEB
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). Zihinsel yetersizlik ve kaynaştırma. http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Zihinsel%20Yetersizlik%20ve%20Kayna%C5%9F%C4%B1rma.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Mohn, T. (2013). Welcoming art lovers with disabilities. The New York Times. http://www.nytimes.com/2013/10/27/arts/artsspecial/welcoming-art-lovers-with-disabilities.html?_r=1& sayfasından erişilmiştir.
- MoMA. (2017). Accessibility. <https://www.moma.org/visit/accessibility/resources> sayfasından erişilmiştir.
- MoMA. (2018). Individuals who are blind or partially sighted. <https://www.moma.org/visit/accessibility/sight> sayfasından erişilmiştir.
- Museums Of The World. (2017). Educational programs. <https://museu.ms/activity/index> sayfasından erişilmiştir.
- New York Transit Museum. (2018). Accessibility. <https://www.nytransitmuseum.org/visit/accessibility.html> sayfasından erişilmiştir.

- NY Transit Museum. (2018). Welcoming art lovers with disabilities. <https://www.nytimes.com/2013/10/27/arts/artsspecial/welcoming-art-lovers-with-disabilities.html> sayfasından erişilmiştir.
- Okan, B. (2015). Günümüzde müzecilik anlayışı. *Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(2), 187-198
- Önder, A., Abacı, O. & Kamaraj, I. (2009). Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı projesi: İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki Marmara Örnekleme, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 25, 103-118.
- Özoğul, G. & Baran, G., G. (2014). Bir uzmanlaşma (ihtisaslaşma) modeli: Ulaşılabilir turizm tur planlaması örneği. 15. Ulusal Turizm Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özsoy, Y., Özyürek, M. & Eripek, S. (1989). *Özel eğitime muhtaç çocuklar*. Ankara: Karatepe.
- Papalia, C. (2013). A new model for access in the museum. *Disability Studies Quarterly*. 33(3). <http://dsq-sds.org/article/view/3757/3280> sayfasından erişilmiştir.
- Paykoç, F. (2002). *Türkiye'de müze eğitimi uygulamaları: Tarihçe ve örnekler*. Müze Eğitim Seminerleri'nde sunulmuş bildiri, Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya.
- Pera Müzesi (2018). Pera müzesi engelsiz. (<https://www.peramuzesi.org.tr/Egitim-Programi/Pera-Engelsiz/232>) sayfasından erişilmiştir.
- Pierangelo, R., & Giuliani, G. (2008). *Teaching students with learning disabilities: A step-by-step guide for educators*. Kaliforniya: Corwin.
- Piscitelli, B. & Weier, K. (2002). Learning with, through, and about art: The role of social interactions, In Paris, S. (ed.) *Perspectives on Object-Centered Learning in Museums* (pp.121-151). Mahwah, NJ: LEA.

- Poria, Y., Biran, A. & Reichel, A. (2009). Visitors' preferences for interpretation at heritage sites. *Journal of Travel Research*, 48(1), 92-105.
- Ramachandran, V. S. & Hirstein, W. (1999). The science of art: A neurological theory of aesthetic experience, *Journal of Consciousness Studies* 6(6-7), 15-51.
- Sandell, R. (2012). The heart of the matter: Museums and the human rights frame. In Nightingale, E. & Sandell, R. (Eds.) *Museums, Equality and Social Justice*. (pp. 195-215). New York, NY: Routledge.
- Sezgin, M. & Karaman, A. (2009). *Müze yönetimi ve pazarlaması*. Konya: Çizgi
- Shabbar, N. (2001). *Kent, toplum, müze deneyimler - Katkıları*. İstanbul: Numune
- Silverman, L. H. (2010). *The social work of museums*. London & New York: Routledge
- Singh, P. K. (2004). Museum and education. *Oud Hollandsche Risico Jongeren*, 47(1), 69-82.
- Solso, R. L. (2004). *The psychology of art and the evolution of the conscious brain*. Cambridge, MA: MIT.
- Special Education Paraprofessional Facilitator Guide (2014). *Disability awareness & instructional strategies*. Oklahoma: Curriculum and Instructional Materials.
- Stringer, M. K. (2013). Enriching the public history dialogue: Effective museum education programs for audiences with special needs. Pro Quest Dissertations & Theses Full Text. (1399594483).
<http://ezproxy.library.arizona.edu/login?url=http://search.proquest.com/docview/1399594483?accountid=8360> sayfasından erişilmiştir.
- Suomen Museoliitto. (2017). A developing learning environment for adults.
<http://www.museoliitto.fi/openmuseum> sayfasından erişilmiştir.

- Şen, N., Yetim, Ç., A. & Bilic, N. (2014). Kültür varlıkları ve müzelerin engelli turist ziyaretine uygunluğunu belirlemeye yönelik bir araştırma. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1),1-16
- Tobelem, J.M. (1990), *Muse'es et culture, le financement a` l'ame'ricaine*, Ed. W/MNES, Stuttgart: Ma^con. und Steuerung.
- Trolley, B. C., Haas, H. S. & Patti, D. C. (Eds.). (2009). *The school counselor's guide to special education*. United States: Corwin.
- TUİK-Türkiye İstatistik Kurumu (2013). Nüfus ve konut araştırması, 2011. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15843> sayfasından erişilmiştir.
- Tuncer, T. (2003). *Görme yetersizliği olan  ocuklar*. A. Ataman (Ed), * zel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz.
- Türk Standartları Enstitüsü. (2011). * z rl ler ve hareket kısıtlılığı bulunan kişiler için binalarda ulaşılabilirlik gerekleri, 9111 numaralı standart*. Ankara: Türk Standartları Enstitüsü.
- Türk Standartları Enstitüsü. (2012). *şehir içi yollar - kaldırım ve yaya geçitlerinde ulaşılabilirlik için yapısal önlemler ve işaretlemlerin tasarım kuralları, 12576 numaralı standart*. Ankara: Türk Standartları Enstitüsü.
- Varış, F. (1985). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Washtenaw Intermediate School District. (2010). *Guidance for the determination of specific learning disabilities*. İstanbul: Work Group.
- Welcoming Art Lovers With Disabilities*. (2013). *The New York times*, 25 October 2013.
- Winnick, J., & Porretta, D. (Eds.). (2016). *Adapted physical educationand sport, 6E*. United States: Human Kinetics.

- Yadav, M., Sengupta, C., Yadav, K. S., Dabholkar, Y., & Desai, N. S. (2014). HearingImpairment in type II diabetic mellitus subjects in public transport profession.. *D. Y. Patil Journal Of Health Sciences*, 2(2), 28-33.
- Yeşilyurt, H., Kırlar, B. & Ceyda, L. (2014). Müzelerin sessiz ve karanlık dünyası: ‘Herkes için müzeler’ mümkün mü?.*Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 1(2), 1-19.
- Yıldırım, P. & Albuz, A. (2010). Zihinsel engelli çocuklara kavram öğretiminde müziğin kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *e-Journal of New World Sciences Academy Fine Arts D*, 29(5), 233-244.
- Zilcioğlu, Ş. (2008). *Çocuk müzeleri ve müze eğitimi*. Ankara: Ürün.
- 2017 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu. (2016). *Resmi Gazete*, 29928.

EKLER

EK 1. Anket Formu Örneği

ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLERE YÖNELİK MÜZELERDE DÜZENLENEN MÜZE EĞİTİMİ VE FİZİKİ KOŞULLARININ DURUMU HAKKINDA ANKET ÇALIŞMASI

Bu anketten elde edilen verilerle, müzelerin ne durumda olduklarının belirlenmesi, onların ihtiyaçlarının neler olduğunun anlaşılması, fiziki olarak ne gibi düzenlemelerin yapılması gerektiği, kurumların özel gereksinimli bireylere yönelik hangi çalışmalarını yaptığının belirlenmesi açısından önemlidir.

Toplumun bütünü açısından bakıldığında özel gereksinimli bireyler görünür olmayan bir kesimdir. Kaç kişi oldukları, neden özel gereksinime ihtiyaç duydukları, sorunlarının kaynağı ve çözüm yolları kapsamlı olarak irdelenmemiştir. Bu bağlamda yapacağımız çalışma özel gereksinimli bireylerin müze kapsamında ne gibi ihtiyaçları olduğu, hangi alanlarda desteğin gerekli olduğu ve onların hayatının nasıl daha kolay olabileceğini göstermek açısından önemlidir.

Ancak bunların belirlenebilmesi için size aşığıda sorulan sorulara içten ve samimi olarak cevap vermeniz, soruların doğru değerdendirilip alana katkı sağlaması açısından son derece önem taşımaktadır. Soruların size ayrılan bölümlerine görüşlerinizi ve önerilerinizi yazmanızı rica eder, bu konuda göstereceğiniz duyarlılık, hassasiyet ve işbirliğinize teşekkür ederiz.

KİŞİSEL BİLGİLER		
1.CİNSİYETİNİZ		
A. ERKEK ()	B.KADIN ()	
2.YAŞINIZ		
A. 18-25 ()	B.25-40 ()	C.40+ ()
3.EĞİTİM DURUMUNUZ		
A.İLKOKUL ()	B. ORTAOKUL ()	C. LİSE ()
D. YÜKSEKOKUL ()	E. ÜNİVERSİTE ()	F. YÜKSEK LİSANS VE ÜSTÜ ()

GENEL BİLGİLER		
4) Müzenize gelen özel gereksinimli bireyler genellikle hangi alanda özel gereksinime sahiptir? ☐ Görme engelli ☐ İşitme engelli ☐ Ortopedik engelli ☐ Öğrenme güçlüğü olanlar ☐ Zihinsel engelli		
	VAR	YOK
5) Özel gereksinimli bireylere müze ziyareti boyunca refakat eden birileri var mıdır?		
6) Özel gereksinimli bireyler arasında yurtdışından müzeye ziyarete gelen var mıdır?		
7) Müzeye yapılan toplu gezilerde özel gereksinimli bireylerin hangi grupta olduğunun belli olması için kullandığınız bir yöntem var mıdır?		
7.1) Varsa belirtiniz; ☐ Bileklik ☐ Yaka Kartı ☐ Rozet ☐ Diğer		

FİZİKİ ŞARTLAR	VAR	YOK
8) Özel gereksinimli bireyler için ulaşım kolaylığı sağlayacak park yeri var mıdır?		
9) Müzenizde görme engelliler için dokunabilecekleri orijinal ürünlerin kopyaları var mıdır?		
10) Müzenizde özel gereksinimli bireyler için işitilebilir öğeler var mıdır?		
11) Müzenizde özel gereksinimli bireylerin kullanabilmesi için yapılmış tuvalet var mıdır?		
12) Müzenizde özel gereksinimli bireylerin rahat hareket edebileceği, onlar için ayrılmış ve onlara özel yapılandırılmış bir salon var mıdır?		
13) Müzenizde bulunan objelerin rahat görülebilmesi için yeterli aydınlatma var mıdır?		
14) Müzenizde özel gereksinimli bireylere yardım sağlamak amacıyla gerekli fiziksel destekleyici araçlar var mıdır?		
14.1) Varsa; belirtiniz. ☐ Rampa ☐ Engelsiz geçiş yolları ☐ Asansörler ☐ Kulaklık ☐ Diğer		

KURUM İŞLEYİŞİ	VAR	YOK
15) Özel gereksinimli bireyler için belirlenmiş bir hizmet politikası var mıdır?		
16) Özel gereksinimli bireylere yardımcı olacak personele verilen hizmet içi eğitim programları var mıdır?		
16.1) Varsa hizmet içi eğitim veren kuruluşlar hangisidir? ☐ Üniversiteler ☐ Sivil Toplum Kuruluşları ☐ Bakanlık ☐ Diğer		
17) Özel gereksinimli bireylerden müzeye iş başvurusunda bulunanlar var mıdır?		
18) Özel gereksinimli bireyler ile ilgilenmesi için ve rehberlik danışmanlığı yapabilecek, müze ve müzedeki objeler hakkında bilgiye sahip eğitim almış bir personel var mıdır?		
18.1) Varsa; aldığı eğitimi belirtiniz. ☐ Braille alfabesi öğretimi ☐ İşaret dili ☐ Diğer		
19) Özel gereksinimli bireylere yönelik planlanmış sergi, kurs, seminer ve konferans gibi faaliyetler var mıdır?		
20) Özel gereksinimli bireylere yönelik faaliyetler hangi kuruluşlarla işbirliği içerisinde yapılmaktadır? ☐ Üniversiteler ☐ Bakanlıklar ☐ Kaymakamlık ☐ Valilik ☐ Belediye ☐ Sivil Toplum Kuruluşları ☐ Diğer		

TANITIM VE REKLAM	VAR	YOK
21) Özel gereksinimli bireyler için müze hakkında tanıtıcı broşürler, tanıtıcı web sayfası, afiş gibi tanıtım araçları var mıdır?		
21.1) Varsa; bulunan tanıtım araçlarını belirtiniz ☐ Broşür ☐ Web sayfası ☐ Afiş ☐ Pankart ☐ Diğer		
22) Özel gereksinimli bireyler için müzeniz hakkında yapılan pazarlama ve tanıtım çalışmaları var mıdır?		

FİNANS VE DESTEK	VAR	YOK
23) Özel gereksinimli bireylere yönelik yapılan çalışmalar için ayrılmış ödenek var mıdır?		
24) Özel gereksinimli bireylere yönelik çalışmalar için müzenin kendine ait fonu var mıdır?		
25) Sivil toplum kuruluşları işbirliğiyle özel gereksinimli bireylere yönelik yapılan projeler var mıdır?		
26) Özel gereksinimli bireylere yönelik yapılan çalışmalar için proje ekibi var mıdır?		

ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREY GÖRÜŞLERİNİN DİKKATE ALINMASI	VAR	YOK
27) Özel gereksinimli bireylerden müzenizde gönüllü çalışmak isteyen var mıdır?		
28) Müzenizde özel gereksinimli bireylerin fikirleriyle yapılan düzenlemeler var mıdır?		
29) Müzenizde sadece özel gereksinimli bireylerin girebileceği, onlar için ayrılmış bir gün var mıdır?		

EK 2. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nden Alınan Araştırma İzin Belgesi  rneği

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIğI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

Sayı : 76252222-152.99-E.177560
Konu : Anket  alışması (Emine  zge
YURTSEVER)

25.08.2017

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTöRLüğüNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İlgi : Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 23.08.2017 tarih ve 39985474-1506 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans  ğrencisi Emine  zge YURTSEVER'in Doç Dr. Bülent SALDERAY danışmanlığında hazırlamakta olduğu "İç Anadolu Bölgesindeki Müzelerin  zel Gereksinimli Bireylere Yönelik Müze Eğitimi ve Düzenlemeleri Açısından Durumu (Ankara  rneği)" başlıklı yüksek lisans tezi için Ankara ve Bursa illerindeki müzelerde müze personelinin görüşlerini almaya yönelik anket çalışması yapma talebi ile ilgili ilgi yazı incelenmiştir.

Ankara ve Bursa İlindeki Bakanlığımıza bağlı müze müdürlüklerinde tez başlığı ile ilgili anket çalışması yapılması talebi Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nce uygun değerlendirilmekte olup ilgiliye gerekli yardım ve kolaylığın sağlanması hususunda bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

e-imzalıdır

Melik AYAZ

Bakan a.

Genel Müdür Yardımcısı V.

Dağıtım:

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTöRLüğüNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

ANKARA VALİLİğİ
(İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü)

BURSA VALİLİğİ
(İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza kanunu gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Doğrulama Kodu : GUDRVHQQDQOXTOBXWEZS Evrak Takip Adresi: <http://belgedogrulama.kultur.gov.tr/>
İl. TBMM Binası 06050 Ulus / ANKARA
Telefon: 0(312) 508 60 00 Faks: 0(312) 508 61 13
Ađ: www.kulturvarliklari.gov.tr E-Posta: muzeler@kulturturizm.gov.tr

Bilgi için: Ömer BALAMİR
K l. ve Tur. Uzm.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..